

יד
מהר"ע

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
ויצא
כסלו ה'תשע"ו ב'שכ"ז
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

המשך בעניין השימוש בבקבוק גומי חס בשבת, הרחבה על מקור דין זה, דעת פוסקי זמנינו, ומסקנת מרן שליט"א להלכה ולמעשה.

בעניין ברירה בשבת בדבר לח, שלש עשרה הערות (פירכות וסתירות. העורך) על דברי הראשל"צ הרב יצחק יוסף שליט"א שנדפסו בעלון "בית מרן".

גאון עוזנו מהרי"ץ זיע"א היה יותר גדול מבעל שתילי זיתים, ומכל יתר רבני תימן. גם בארץ ישראל, מנהגי ק"ק תימן יע"א שרירים וקיימים, ולא קיבלנו הוראות מרן נגד מנהגי הקדומים כדעת הגאונים ורבינו הרמב"ם, וכדומה.

מה היא הסיבה האמיתית שהגר"א חזר בו בדרכו לארץ ישראל?
רמז המלה דע"ש, ומשמעותה כלפי האויבים ומפלתם.

האדום האדום הזה.

כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642

שלוחה 6

קול הלשון – 03-6171031

מספר השיעור במערכת קול הלשון – 453

מספר השיעור בדיסקים ובקו "קול יהודי תימן" – 329

השיעור מוקדש

לעילוי נשמת ר' צדוק בן יוסף דהרי ז"ל

תנצב"ה.

ולהצלחת בנו ידידנו הרב איתי דהרי הי"ו.

ולהצלחת נכדו ה"ה יצחק הי"ו.

המקום ברוך הוא ימלא כל משאלות ליבם וליבכם לטובה, אכי"ר.

השיעור מוקדש לעילוי נשמת ר' צדוק בן יוסף דהרי ז"ל, תנצב"ה. ולהצלחת בנו ידידנו הרב איתי דהרי הי"ו. ולהצלחת נכדו ה"ה יצחק הי"ו. המקום ברוך הוא ימלא כל משאלות ליבם וליבכם לטובה, אכ"ר.

המשך בעניין השימוש בבקבוק גומי חס בשבת, הרחבה על מקור דין זה, דעת פוסקי זמנינו, ומסקנת מרן שליט"א להלכה ולמעשה.

נפתח במה שסיימנו בסוף השיעור הקודם, בעניין "בקבוק חס", האם מותר להשתמש בו בשבת.

בשלחן ערוך המקוצר [סימן ע"ז], הבאתי בס"ד את הלכות רפואה בשבת. הרי ישנם כמה גדרים של חולה, לגבי הלכות שבת. ישנו אדם, שיש לו רק מיחוש בעלמא. וישנו אדם, שהוא חולה שאין בו סכנה. וישנו אדם, שהוא חולה שיש בו סכנה.

כעת אנחנו מדברים, על הדרגא הנמוכה. דהיינו, כאשר האדם סובל קצת כאבי ראש, או צינון וכדומה. הוא הולך כרגיל, לא נפל למשכב. השאלה היא, האם מותר לעשות לו תרופות בשבת, ע"י יהודי או ע"י גוי, או שלא? הדין הוא, כי יש בכך איסור מדרבנן. דהיינו, רבנן גזרו, כי במקרים הללו, כאשר איננו סובל ממש, אלא יש לו מעט כאבים, שלא לעשות שום דבר, אפילו ע"י גוי, ואפילו בדבר אשר אין בו משום איסור מלאכה. וגזירה היא, 'משום שחיקת סממנים'. כלומר, הרי ישנו אב מלאכה, בשם 'טוחן'. שהרי בכדי להכין את התרופות, צריכים לשחוק כל מיני דברים, ע"מ שהחולה יאכל אותם, או שיערב אותם וכו'. א"כ, ישנו חשש, שמא ישחוק סממנים לרפואה, ויתחייב משום טוחן. י"א שמא החולה יעשה זאת בעצמו, וי"א שמא אנשים אחרים יעשו זאת בשבילו. לכן, אסור לעשות זאת בשבת.

כך הבאתי שם בשע"ה [בסעיף א'], מי שיש לו מיחוש בעלמא, והוא הולך כאדם בריא, כגון

שראשו כואב עליו, או שהוא מצונן, אסור לעשות לו שום רפואה, אפילו בדבר שאין בו משום מלאכה. ואפילו לסוך בשמן (במקומות שאין רגילים לסוך בשמן כי אם לרפואה), בין בעצמו, בין על-ידי אחרים. ואפילו על-ידי גוי. וגזירה היא שגזרו חז"ל, שְׁמָא ישחוק סממנים לצורך רפואה ויתחייב משום טוחן.

אולם, ישנו היתר מסויים, אם ישנם גם אנשים בריאים, אשר עושים זאת. כי רבנן לא גזרו, כאשר לא ניכר, שהדבר נעשה לרפואה. וזה לא משנה, אם הוא בעצמו לא היה עושה זאת בדר"כ. כיון שהדבר נעשה ע"י אנשים הבריאים, ולמרות שהוא מתכווין לרפואה, אוכל או שותה זאת לצורך רפואה, אין בכך איסור. ואפילו לגבי דברים, אשר ישנם אנשים שהם נמנעים מהם. ידועים דברי הגמ' במסכת פסחים [דף מ"ב ע"ב], כל מילי דמעלי להאי, קשה להאי. ודקשה להאי, מעלי להאי. ישנם הרבה דברים, המועילים לדבר מסויים בגוף האדם, אבל מזיקים לו לדבר אחר. לגבי כל הדברים, כך הוא הדבר. אם ברב, אם במעט. לכן, אפילו אם ישנם אנשים הנמנעים מכך, כיון שאינו כ"כ טוב, שהוא גורם לדברים שליליים לגבי דברים אחרים, בכל זאת, כיון שישנם אנשים האוכלים או שותים זאת, זה נחשב מאכל או שתיית בריאים, ומותר גם לאותו חולה לעשות זאת.

ובסעיף ה' הבאתי את הדין, לגבי אדם אשר יש לו כאב בטן. בדרך כלל, החימום מועיל לכך. כנראה, החום מועיל לעיכול. לא שהוא מרפא את הכאב, אבל הוא מעורר ומזרז את העיכול, ולכן אנשים מרגישים טוב לאחר מכן.

כתבתי שם בס"ד כך, החושש במעיו, מותר ליתן עליהם כלי שעירו ממנו חמין, אף-על-פי שעדיין יש בו הֶבֶל. דהיינו, אם רוקנו מן הכלי את המים החמים, והוא עדיין חם. וכן מותר להחם בגדים ולהניח עליו, או לומר לגוי

שערי יצחק – השיעור השבועי

שממלאים את הקומקום עם מים רותחים, עלול ח"ו לקרות שהמכסה יפתח, והמים יישפכו על גופו. יש בכך סכנת נפשות. דהיינו, חוץ מן העניין של שבת, יש בכך גם חשש סכנה. וחמירא סכנתא מאיסורא.

הדבר מובא להלכה בשו"ע [סימן שכ"ו סעיף ו'] בזה"ל, אסור ליתן על גבי בטנו כלי שיש בו מים חמין, ואפילו בחול, מפני הסכנה, שפעמים שהם רותחים.

ישנה מחלוקת בראשונים, מהו טעם הדבר. מדוע זה אסור. לדעת רש"י [שם] והר"ן, החשש הוא, שמא יישפך ממנו מים, ונמצא שהוא רוחץ בשבת. אמנם יש סכנה בדבר, כי לפעמים המים רותחים, אבל לפעמים הם כבר פושרים, או שמיהרו ולא הספיקו להרתיח את המים. בכל אופן, ישנו חשש שמא יישפכו המים. אולם התוס' [שם ד"ה ובלבד] כותבים, טעמים אחרים. טעם אחד, כי יתכן שהמים יישפכו על הבגדים, וממילא הוא יבוא לידי סחיטה. טעם שני, משום שחיקת סממנים. דהיינו, כיון שניכר שהדבר נעשה לצורך רפואה, לכך הדבר נאסר. א"כ, יש לנו כאן שלשה טעמים.

אומר הגר"צ אבא שאול, בעל שו"ת אור לציון, כי נפקא מינה בין הטעמים, במקרה שהבקבוק סגור עם פקק, כפי שהדבר בזמנינו, ואז אין את החשש שמא הוא יפתח ויישפכו המים. משום רוחץ, אין חשש. משום שמא יסחט, אין חשש. אבל מצד רפואה, משום שחיקת סממנים, אכן החשש נותר קיים.

בעת הוא מדייק דיוק יפה, בדעת מרן השלחן ערוך. הרי סימן שכ"ו, אלו דיני רחיצה בשבת. וסימן שכ"ח, אלו דיני חולה בשבת. ומרן השו"ע, הביא את הדין הזה, בהלכות רחיצה, ולא בהלכות רפואה. א"כ, מדייק האור לציון, כי משמע מכך, שמרן השו"ע סובר, כי טעם דין זה הוא מצד דיני רחיצה, כדעת רש"י והר"ן. וז"ל, ונראה, שכיון שמרן הביא דין זה בהלכות

להדליק "בר"חשמלי". בזמנינו, יש כרית חשמלית, וכך שמיכה חשמלית, וכך סדין חשמלי. אלא שיעשה סימן, כדי שלא יבוא לנתקו. הוא עלול לנתק אותו. ישנם האומרים, כי אין צורך לחשוש לכך. כיון שאדרבה, הוא הרי רוצה שתתחמם בטנו, ממילא אין חשש שהוא ינתקו, אפילו תוך כדי השינה.

ובעיני יצחק [הערה ט'] כתבתי, אבל ב"בקבוק חם" אין להשתמש, מפני שזה אינו דרך בריאים, וניכר שהוא לרפואה. אלא אם כן, נפל למשכב מרוב הכאב, או חלה כל גופו (וכדלקמן סעיף ט"ו). עיין שם בסימן שכ"ו סעיף ו' ובאחרונים.

אמרתי בשיעור שעבר [שיעור מוצש"ק תולדות התשע"ו], כי אברך אחד עורר אותי לכך, הוא שאל על עניין זה, ואמרו לו, כי ישנם גם אנשים בריאים, אשר משתמשים בכך. וגם ראה בכמה ספרים בזמנינו שכתבו כך. ושאלתי את הציבור, משתתפי השיעור, האם ידוע להם דבר זה? רוב הציבור ענה, כי אכן הדבר נכון, וישנם כאלה שאמרו שלא. א"כ כנראה, שדבר זה קצת השתנה. דהיינו, הדור הזה, נהיה יותר מפונק. בדורנו יותר מצוי, שישתמשו בבקבוק חם, גם האנשים הבריאים.

לכן חושבני, כי אחזור בי ממה שכתבתי שם, והמסקנא תהיה להתיר את הדבר. רק שברצוני להסביר, את יסוד הדברים.

בשו"ת אור לציון [חלק ב' דף רנ"ג פרק ל"ו] כתוב כך, שאלה. החשש בבטנו או באזנו האם מותר לו להניח במקום הכאב בקבוק חם. תשובה. מותר להשתמש בשבת בבקבוק חם כדי לשכך כאבים ומותר אף למלאת בקבוק זה בשבת.

הרי הגמרא במסכת שבת [דף מ"ב ע"ב] אומרת, כי אסור למלא קומקומוס לצורך חולה, ואף בחול דבר זה אסור מפני הסכנה. דהיינו, כיון

רחיצה, ולא בסימן שכ"ח בדיני חולה, מוכח שסובר שעיקר הטעם הוא כדעת רש"י והר"ן, שנראה כרוחץ בשבת.

כמדומני, שבספרו בית יוסף, לא גילה מרן את דעתו, אבל כך בעל שו"ת אור לציון מדייק מדבריו בשו"ע. אולי הדבר כך, ואולי זאת אינה כ"כ הוכחה. כי אולי, כך סובר בעל הטור, ומרן השו"ע הרי הלך לפי סדר הטור. אבל, הדבר נשמע טוב.

אולם כעת, הוא מוסיף עוד נקודה, ועוד נראה, שאפילו לטעם התוס', שהוא משום דמינכר שהוא לרפואה, נראה דהיינו דוקא בזמנם, שלא היו עושים כן אלא החולים, ולכן ניכר שעושה לרפואה. אבל היום שגם הבריאים עושים כן לחימום בעלמא, שוב לא שייך טעם זה. וכמבואר בשו"ע בסימן שכ"ח סעיף ל"ז, שכל שגם הבריאים עושים כן, לא גזרו בו. ולכן יש להתיר להשתמש בבקבוק זה כשהוא סגור.

לדבריו, אפילו לדעת התוספות, בזמנינו אין את החשש הזה. כי כל הטעם הזה, שניכר שהוא לרפואה, שייך רק בזמנם, כי כך הדבר היה בזמנם. אבל בזמנינו, גם הבריאים משתמשים בכך, ומחממים את עצמם בזה, לצורך תענוג.

מישהו סיפר לי, כי כאשר הם היו ילדים קטנים, הם היו רבים על ה'בקבוק חס' הזה. אולי זה תלוי, במקומות שהדבר מצוי. ואכן שמעתי, כי לאו דוקא זקנים משתמשים בכך, אלא גם אנשים אחרים, ואפילו כאשר המזגן פועל.

הערה מהקהל: אולי רק במקומות הקרים, כגון בירושלם וסביבותיה.

תשובת מרן שליט"א: אותו אחד שסיפר לי על כך, שרבו עליו כאשר היו קטנים, הוא מכאן, מעירנו בני ברק. גם באותו הזמן, הם כבר היו גרים כאן.

אבל עד שאתה דן, שמא המדובר רק במקומות הקרים, ואפילו אם אכן נאמר כדברך, ברם מה עם חדשי הקיץ? הרי בקיץ, כבר לא צריכים את זאת. א"כ, מה הדין בחדשי הקיץ, הדבר מותר, או שלא? הרי מי שישתמש בבקבוק חס בחדשי הקיץ, הרואים לא יאמר כי קר לו, אלא יבינו שהוא חולה. ניכר שהדבר לרפואה, שהרי כעת אף אחד אינו משתמש בבקבוק חס. א"כ, האם ישנו חילוק?

האור לציון, לא מחלק בכך. הוא כותב, שהדבר מותר. ואינו הוסיף לכתוב, שזה רק בחורף. הוא לא חילק, לא במקומות ולא בזמנים.

יכול להיות, כי הוא סובר כך, מפני שעיקר טעמו הוא כדעת מרן, שהאיסור הוא מצד רחיצה, ממילא לא מפריע לו עניין זה, גם בקיץ, כיון שאין את חשש רחיצה בבקבוק סגור. הוא רק הוסיף ואמר, כי גם לפי הצד האחר, חשש שחיקת סממנים, יש את התירוץ הזה, שבזמנינו שאני, ונמצא שהדבר בעצם צריך להיות מותר.

בני הרה"ג משה שליט"א אמר לי, כי אולי לפי דעת הרמב"ם, בכלל לא שייך כאן את העניין של 'משום שחיקת סממנים', כיון שהמדובר לגבי מים. בדבר שלא שייך בו 'שחיקת סממנים', לא גזרו בו רבנן. מי אמר, שבגזירה זו נכללו, גם דברי רפואה אשר לא שייך בהם משום שחיקת סממנים? אמנם, הדבר אינו ברור. כי התוספות, אכן חוששים לכך. כנראה, טעמם מפני שלכל מחלה, ישנם מספר רפואות. א"כ, נכון שאתה משתמש בבקבוק חס לצורך כאב בטן, אבל ישנן גם תרופות אחרות, כגון כדורים וכדומה. וממילא, אולי אכן הדבר שייך*.

*ביקשתי ממנו לכתוב את הדברים שעלו בזה במצודתו, ואלו הם [בתחתית העמוד הבא].

שערי יצחק – השיעור השבועי

ויש לעיין, אם מותר להניח על עצמו בקבוק חם לרפואה בקיץ, שאז אין הבריאים רגילים להחם את עצמם, ומוכחא מילתא שעושה זאת לרפואה.

ואפשר דיש להתיר זאת, ע"פ המבואר בגמ' שבת דף קי"א ע"א, דמותר לטבול ביוהכ"פ. אף שטעם היתר טבילת האדם בשבת משום דמיחזי כמיקר, וביוהכ"פ לא מיחזי כמיקר, שהרי אסור ברחיצה. והטעם, משום דהואיל ובשבת שרי, ביוהכ"פ נמי שרי.

כידוע, מותר לאדם לטבול מטומאתו, גם בשבת וגם ביום הכיפורים. לכאורה, מדוע הדבר מותר? הרי כלי, אסור להטביל בשבת, משום מיחזי כמתקן. א"כ, מדוע לאדם מותר? הרי הוא היה טמא, וכעת הוא טהור? למה הדבר אינו נראה כמתקן? התשובה היא, משום שהוא נראה כמיקר. כלומר, טבילתו במים אינה הוכחה שבכך הוא רוצה להיטהר, אלא יכול להיות כי חם לו. בגלל שהוא רוצה להקל מעצמו את החמימות, הוא נכנס למים בכדי להתקרר. אבל לכאורה, וכי ביום הכיפורים, שייך לומר 'מיחזי כמיקר'? הרי הדבר אסור

בכל אופן, ישנם צדדים נוספים, בכדי להתיר זאת.

בספר ארחות שבת וחלק ב' פרק עשרים סעיף ק"ל, העיר את ההערה הזאת. ולמעשה מובן, כי גם הוא אינו מחלק לדינא, בין הקיץ לבין החורף. הוא כותב בגוף ההלכה כך, הסובל מכאב בבטנו או בגבו מותר להניח בקבוק גומי חם על מנת להקל את הכאב, משום שגם הבריאים רגילים להשתמש בבקבוק זה כדי להחם את עצמם. ובהערה קפ"ז הוא מביא את דעת המשנה ברורה [סימן שכ"ו ס"ק י"ט], החושש לדעת התוספות, לכתחילה. ובמקום הצורך, הוא נסמך על הדעות האחרים.

והוא מוסיף כך, אמנם, כיון שבזמננו שכיח שמשתמשים בבקבוק חם גם שלא לצורך רפואה, נראה דלכו"ע שרי, משום דהוי מעשה בריאים. נמצא, כי בדורנו, הדבר השתנה. וזאת גם לדעת המשנה ברורה, המחמיר בכך, כי זהו דוקא לפי המצב שהיה בזמנם. הרי זאת אינה גזירה, או תקנה. כי כל הזמן, הדברים הללו משתנים. דרך התרופות, ודרך הבריאים. הדבר יכול להיות, הן לחומרא והן לקולא.

נלע"ד סניף גדול להתיר, לפמ"ש הרמב"ם בפכ"א הלכה ל"א דמותר לכפות כוס [חם. כן נוסף בש"ע] על הטבור כדי להעלותו משום שאין עושין אותו בסימנים, והביאו מרן בש"ע סי' שכ"ח סמ"ג. וזה הדין שכתב שם קודם בסעיף מ', החושש במעיו מותר ליתן עליהם כוס שעירו ממנו חמין אעפ"י שיש בו הבל, וכמ"ש בב"י ובאחרונים ע"ש. וכעין זה בסי' שכ"ו ס"ו בהגהה, וברמב"ם פכ"ד ה"ה, דמותר להחם בגד וליתנו על בטנו. וכן משמע בהגהות מים חיים להפר"ח על הרמב"ם שם ושם, שהוא מטעם הנז' שאין עושים אותו בסימנים ע"ש. ולפ"ז מסתברא דה"ה דמותר ליתן בקבוק חם מהאיי טעמא ודוק. וכן ידוע שאין נותנים תרופה או סם למי שחש כאבים כאלו בבטן, כל שהוא כאב סתם (מפני "גאזים" וכדומה) ולא מחמת חולי מסויים. ולהאמור, הרמב"ם, וכן הש"ע שהעתיקו, לית להו טעם התוס' דאסור משום גזירת רפואה. ואתי שפיר בדקדוק הרב אור לציון דמרן הביא דין זה בדיני רחיצה בסי' שכ"ו ולא בסי' שכ"ח, דלא ס"ל כהתוס'. ושור"ר אח"כ בשו"ת מנחת יצחק ח"ה סי' ל"ב (ד"ה אמנם) שכתב דהתוס' חולקים על הרמב"ם ע"ש. וע"ע באגלי טל מלאכת טוחן ס"ק נ"ו, ודוק במה שכתבנו. ולהלכה בודאי יש לנו לתפוש עיקר כדעת הרמב"ם והש"ע דמוכח מינייהו דס"ל כרש"י והר"ן, ושרי בקבוק חם בכל גוונא למי שמצטער וחושש במעיו. משוב"ר.

האכילה? אלא מתרצת הגמרא, כיון שלפני הסעודה הדבר מותר, גם לאחר הסעודה הדבר מותר. זאת כפי הדוגמא שהוא הביא, לגבי טבילה בשבת וביוהכ"פ.

הוא ממשיך ואומר, וע"ע משנ"ב סי' תרי"ד ס"ק ב', שהביא בשם דרך החיים, דהא דמותר לסוך חטטין ביוה"כ, הוא רק במקום שהבריאים רגילים לסוך בחול. דהיינו, אם יש לאדם אבעבועות או פצעים, מדוע מותר לו לסוך ביוהכ"פ? הרי אסור לסוך ביוהכ"פ? התשובה היא, כי זאת אינה סיבה של תענוג. דהיינו, אם בימות החול, ישנם אנשים בריאים העושים זאת, אין המדובר על מקומותינו, אלא על המקומות אשר רגילים בכך, אזי הדבר מותר גם ביוהכ"פ. דאם לא כן, יאסר לסוך חטטין, משום גזירת שחיקת סממנים. ואם תאמר, מה הדבר יעזור, הרי אסור לסוך ביוהכ"פ? אלא מאי, אתה משווה זאת ליום שבת. אם כן, אפילו שביוהכ"פ בודאי מוכח כי הוא עושה הדבר לצורך רפואה, בכל זאת הדבר מותר. ולכאורה צ"ע, דהא הבריאים אינם סכים עצמם ביוה"כ, משום עינוי יוה"כ. וא"כ, מוכחא מילתא שעושה לרפואה, ומוכח דאין זה אוסר.

נלע"ד, כי לכאורה אפשר לחלק, בין ההשוואות הללו. הדמיון ביניהם, אינו כ"כ ברור. כיון שיום הכיפורים, הוא יום אחד בשנה, לכן השוו ביניהם, ולא רצו לחלק ביום הכיפורים לבין שבת. כפי שרבא אמר שם בגמרא, ליכא מידי דבשבת שרי, וביום הכפורים אסור. לכן, לא חילקו ביניהם. חז"ל השוו את הדינים, כיון שזהו רק יום אחד. אבל הקיץ והחורף, הן תקופות ארוכות ושונות לגמרי בכלל. וחושבני, כי יתירה מכך, שהרי בעצם יש במשך השנה יותר ימים חמים, מאשר ימים קרים. יותר מדוייק, יש יותר ימים בשנה שאינם קרים. א"כ אדרבה, ברוב ימות השנה, לא משתמשים בבקבוק חם. ממילא לכאורה, הדבר אכן מוכח.

ביוהכ"פ? אכן בשבת, הדבר מותר. אבל ביום הכיפורים, זהו אחד מן הדברים האסורים ביוהכ"פ. ואפילו להכניס אצבע במים אסור. אלא אומרת הגמרא, הואיל ובשבת הדבר מותר, גם ביוהכ"פ הדבר מותר. כך לשון הגמרא, ליכא מידי דבשבת שרי, וביום הכפורים אסור.

מכך רוצה הארצות שבת להביא ראיה, לדמות זאת לעניינינו, כי הואיל ובחורף הדבר מותר, גם בקיץ הדבר יהיה מותר.

שאלה מהקהל: מותר לטבול ביום הכיפורים? תשובת מרן שליט"א: לא התכוונתי בעת לדבר להלכה ולמעשה בזמנינו. בכל אופן, בזמנינו הדבר אסור, לא נפק"מ אלא לטבילת עזרא, והיא איננה חובה, אלא רק הידור. כך מפורש בש"ע סי' תרי"ג סוף סעיף י"א, אסור לרחוץ לתפילה יעו"ש.

כמובן הכלל הזה דליכא מידי דשרי בשבת ואסור ביוהכ"פ, הוא לגבי איסור מלאכות, לא מצד חמשת העינויים המיוחדים ליוהכ"פ שהם אסורים אז.

והוא - בארצות שבת - ממשיך וכותב כך, ולמדה מזה הגמרא לענייני רפואה, שמותר לגמע חומץ ולבלוע, אף לאחר סעודה. ואף שלאחר הסעודה, לא היו הבריאים רגילים כלל לגמע חומץ, ומוכחא מילתא דעביד לרפואה, מ"מ אמרינן דהואיל ושרי לגמע קודם הסעודה, דגם בריאים היו רגילים לגמע חומץ קודם הסעודה, שרי נמי לאחריה. הגמרא משווה זאת, לדין של מגמע חומץ. דהיינו, אם יש לאדם כאב בשיניים, כיון שגם האנשים הבריאים רגילים לשתות חומץ, או יין שרוף, דהיינו ערק או קונייאק, שהם דברים חריפים, לכן יכול גם אותו האדם לשתות ולבלוע זאת. שואלת הגמרא, הרי האנשים הרגילים עושים זאת לפני האכילה, ולא לאחריה. א"כ, כיצד הדבר מותר, לאחר

שערי יצחק – השיעור השבועי

ובהמשך הוא כותב כך, ברם מי שרגיל לחמם מטתו בבקבוק חם גם כשהוא בריא, או אפילו הוא בעצמו אינו רגיל אבל אנשים אחרים במקומו רגילים בכך, מותר לו להניחו במטתו, או אפילו על בטנו, גם כשחש בבטנו, והוא שלא יהא ניכר לכל שכוונתו לרפואה.

הוא אומר בלשון הפוכה, 'שלא יהיה ניכר לכל שכוונתו לרפואה'. זהו מעין מה שכתב בעל שלחן שלמה בשם הגרשז"א, אולם הגרשז"א מחמיר יותר, כי לדבריו זהו רק 'כשאפשר לתלות שעושה זאת משום הקור'. צריך שלפי העניין והצורה הרואים יתלו, שהדבר נעשה מפני הקרירות.

בספר 'הלכתית רפואית' [במהדורא החדשה חלק ז', שבת, עמוד 485], הביא את דעת המשנ"ב האוסר זאת, אבל הוא עושה מכך כביכול מחלוקת. וז"ל, בקבוק חם ושמיכה חשמלית, מי שסובל מכאבי בטן ורוצה לשים בקבוק חם על בטנו להקלת הכאב, יש מי שכתב שהדבר אסור לכתחילה משום רפואה, ומותר רק לצורך גדול. ויש מי שכתב, שמי שנוהג לשים בקבוק חם לחמם מטתו גם כשהוא בריא, או שאחרים נוהגים לזאת כן כשהם בריאים, מותר לשים בקבוק חם גם כשיש לו כאבי בטן, ובלבד שלא יהא ניכר שכוונתו לרפואה.

אבל לכאורה, אין מחלוקת בכך. אלא, שהדבר תלוי, בין זמנו של בעל המשנ"ב, לבין זמנינו. כי בזמנינו, ישנה קולא בדין זה, כיון שגם הבריאים משתמשים בכך.

בכל אופן, גם הוא נוקט בלשון הזאת, 'שלא יהא ניכר שכוונתו לרפואה', כפי שמובא בספר שמירת שבת כהלכתה, ולא כפי שמובא בארחות שבת בשם ספר שלחן שלמה בשם הגרשז"א, כי זהו רק 'כשאפשר לתלות שעושה זאת משום הקור'. אמנם הוא מציין בהערה [595] כי כך דעת הגרש"ז אורבך, הובאו דבריו

בכל אופן, נראה כי לדינא הוא לא סובר כך. וכן בגוף ההלכה בספר, לא חילק בין קיץ לחורף. תמיד מותר.

מאידך גיסא, הוא מביא בסיום דבריו, כי בספר שלחן שלמה על ענייני רפואה [ח"ב עמ' קמ"ב] הביא מהגרשז"א זצ"ל, זהו מורי ורבי הגאון רבי שלמה זלמן אורבך זצ"ל, ראש ישיבתנו "קול תורה" בירושלים עיקו"ת, דרק כשאפשר לתלות שעושה זאת משום הקור, מותר בבקבוק חם. וצריך עיון.

דהיינו, הגרשז"א מחמיר בכך, ולדעתו אסור לאותו האדם, אשר יש לו כאב בטן, להניח עליו את הבקבוק חם, אלא רק כשאר אפשר לתלות שהדבר איננו לצורך רפואה. אמנם, אותו אדם עצמו, מתכווין לצורך רפואה. אבל הרואים זאת חושבים, כי כנראה קר לו, והוא עושה זאת בשביל להתחמם. הדבר יכול להיות, כגון אם הוא הצטנן בחדשי הקיץ. יכול להיות. ולפי דבריו נראה, שלכאורה אפילו אסור לאותו האדם לומר, שהוא עושה זאת לצורך רפואה, ע"מ שיהיה לרואים במה לתלות.

אולי אפשר לומר, כי לכאורה הגרשז"א סבר ההיפך. דהיינו, עד שאתה אומר, כי כיון שבחורף לא ניכר שהדבר לרפואה, כיון שגם הבריאים עושים זאת, ה"ה לגבי הקיץ, אולי הדבר ההיפך, כי כיון שבקיץ ניכר שהדבר איננו לרפואה, ה"ה בימות החורף, והדבר יהיה אסור. מי אמר לך ללמוד מן החורף אל הקיץ? אולי הדבר ההיפך? כיון שבקיץ ניכר שהדבר לרפואה, א"כ ה"ה גם בחורף?

נראה, כי כך גם דעת בעל הספר שמירת שבת כהלכתה, להרב יהושע נויבירט, הכותב [בפרק ל"ד סעיף י"א] כך, אסור לו להשתמש לצורך רפואתו בבקבוק חם המכיל מים חמים וכו'.

בספר שלחן שלמה וכו'. וכן משמע משו"ת אגרות משה חלק אורח חיים ח"ג סימן נ'.

כמדומני, שהוא לא דייק בעניין זה. בעל אגרות משה שם כותב כך, מצד רפואה לא שייך לאסור, דכמה אנשים נהגים מחמימות זה, וממילא גם חולים מותרין, וממילא לא שייך מראית עין, כיון שעושה דבר המותר. נראה, כי הגר"מ פיינשטיין בעל אגרות משה, מתיר זאת בצורה חלקה. כיון שגם האנשים הבריאים עושים זאת, א"כ גם לחולה הדבר יהיה מותר. הוא אינו מוסיף את התנאי הזה, 'ובלבד שלא יהיה ניכר שכוונתו לרפואה', כמו שבס' הלכתית רפואית מזכיר את המקורות בנשימה אחת כדבר אחד.

להלכה ולמעשה, נראה לפענ"ד בס"ד, כי אכן אפשר להתיר זאת, ואפילו בימות הקיץ, למרות שהאנשים הרגילים אינם משתמשים בכך אז. והסיבה היא, בגלל סברת הרדב"ז, הכותב [בחלק ג' סימן אלף ס"ה] כי איסור שתיית סממנים, איננו דבר כ"כ חמור, והוא אפילו יותר קל מאיסור 'אמירה לגוי שבות'. הוא מביא לכך ראיה, מדברי ראשונים רבים. וז"ל, והלא דברים ק"ו. אם מותר לגוי לעשות מלאכות אלו, כ"ש שיהיה מותר לשתות סמנים, דלית בהו אלא משום שחיקת סמנים, דאמירה לגוי שבות, והא נמי גזירה דרבנן בעלמא היא, וקילא טפי מאמירה לגוי ומשום שבות דרבנן, ואפילו מאמירה לגוי בשבות דרבנן.

על פי דברי הרדב"ז, כתב בשו"ת ציץ אליעזר [חלק י"א סימן ל"ז אות ב'] כך, אשר על כן, דגזירה דרבנן בעלמא היא, מצינו בספר שו"ת משפטי צדק להר"ש גארמיוזאן ז"ל סי' מ', שהעלה דכל היכא דאיכא היכר בעלמא, לא גזרו. ואע"ג דמוכחא מילתא, דלרפואה עבידי. והתיר משום כך בנידונו, לערב לכתחילה בשבת רפואה במאכל בריאים ולשתותה,

ושלא שייך כאן עניין של אין מערבין איסור של דבריהם בידיים כדי לבטלו, משום דהכא לא גזרו משום שחיקת סמנים באופן זה, כיון דאיכא היכר עיי"ש וכו'.

אותו הדבר כותב הציץ אליעזר בחלק י"ד [סימן נ' אות ז'], בנוגע ללקיחת תרופות בשבת, יש לדעתי להיזהר מלהפריז בחומרות בזה. וחשוב לדעת ולהזכיר מ"ש בשו"ת רדב"ז [ח"ג סי' אלף מ"ח], ומביא זאת בשם גדולי הראשונים, דהך איסורא משום שחיקת סמנים, היא גזירה דרבנן בעלמא היא, וקולא טפי מאמירה לעכו"ם משום שבות דרבנן, ואפילו מאמירה לעכו"ם בשבות דרבנן עיי"ש. ורמז מזה בקצרה גם בביאור הלכה שם לסעיף ל"ג, ד"ה וכן אם יעו"ש. ומוסף ע"ז לעיין בספרי צ"א [ח"ח סימן ט"ו פרק ט"ו], מה שיש מקום להקל עוד ביותר על בזמן הזה, דאין מצוי שחיקת סממנים, ולא בקיאים בזה עיי"ש. מי עושה זאת? רק הרוקחים בבתי המרקחת, שוחקים סממנים. אמנם זאת גזירת ותקנת חז"ל, ואי אפשר להקל בעיקר הדבר, אבל לא צריך לגבב חומרות. דהיינו, אם ישנו צד להקל, סגי בהכי, אין צורך בהיכר גדול. ולכן אין לגבב בזה חומרות, כפי שראיתי לכמה מאחרוני זמנינו, אשר למעשה קולות המה בודנשמרתם, ועלינו ללכת בזה בעיקבות שיטת השו"ע בזה, יעו"ש בביאור הלכה ד"ה וכן אם בסוה"ד עיי"ש וד"ל.

אם כן, הסברא היא כך. אכן לגבי יום הכיפורים, לא שייך שיהיה 'נראה כמיקר', אבל מ"מ לא ניכר אז שהטבילה הזאת היא לצורך רפואה. וכן לגבי המגמע חומץ, לא מחלקים בין לפני האוכל לבין אחרי האוכל, כיון שהפעולה הזאת כבר איננה נחשבת רפואה, משום שגם הבריאים עושים אותה. ולא מדויקים בכל פעם, להבחין ולחלק לפי אותו הזמן. ממילא ה"ה בנ"ד, כיון שנהיה לבקבוק החם שם, שהדבר איננו מיועד רק לחולי, לכן אפילו שהיכר

שערי יצחק – השיעור השבועי

בעניין ברירה בשבת בדבר לח, שלש עשרה הערות (פירכות וסתירות. העורך) על דברי הראש"ל הרב יצחק יוסף שליט"א שנדפסו בעלון "בית מרן". גאון עוזנו מהרי"ץ זיע"א היה יותר גדול מבעל שתילי זיתים, ומכל יתר רבני תימן. גם בארץ ישראל, מנהגי ק"ק תימן יע"א שרירים וקיימים, ולא קיבלנו הוראות מרן נגד מנהגי הקדומים כדעת הגאונים ורבינו הרמב"ם, וכדומה. מה היא הסיבה האמיתית שהגר"א חזר בו בדרכו לארץ ישראל?

כעת נעבור בס"ד, לעניין בורר בשבת.

הראו לי, בעלון בשם 'בית מרן', שנדפס זה מקרוב [מספר 48], בו הובא בכלל שיעורו של ידידנו הרב יצחק יוסף שליט"א כך, הגאון מהרי"ץ בשו"ת פעולת צדיק חלק ב' [סימן רל"ג] הביא בשם מהר"י חאגיז [בפירושו למשניות עץ החיים, בהקדמה למסכת שבת מלאכת בורר אות ז'], ראייה מקורית לדברי מהרי"ץ, שאין ברירה בלח.

ישנו דבר הידוע בשם מהרי"ץ, זהו מהר"ר יוסף טוב צהלון, מרבני מצרים בדור שלאחר מרן השו"ע, כי אין ברירה בדבר שהוא לח. כגון, אם נפל זבוב או יתוש לתוך הכוס, זהו דבר מאוס וכו', אין איסור להוציאו בפני עצמו, ק"ו אם אתה מוציאו עם מעט משקה. אולם ישנן דעות אחרות, כגון הט"ז [סי' ש"ט ס"ק י"ג] הסובר שאסור להוציא את הזבוב, אלא רק אם תוציאו עם מעט משקה. והחזון איש [סימן נ"ג] סובר, כי גם זאת אסור מדרבנן. כך מבואר שם. אבל לדעת מהרי"ץ, הדבר מותר. הוא כותב על כך בלשון מליצה, 'אין ברירה בלח, וגם את הצרעה ישלח'. זהו מלשון הפסוק, וגם את הצרעה ישלח יי' אלהיך בם וגו' [דברים ז', כ"ז]. וגם מהרי"ץ זיע"א אוחז כך.

אם כן, כיון שבדבר לח, הדבר מבורר ועומד, אמנם הזבוב נפל לתוך המים, אבל הוא אינו מעורבב בתוך המים, לא צריך לחפש אותו, א"כ תוציאו אותו, כיון שזה לא נחשב לברור.

איננו ברור ומוחלט, מבחינת שהזמן כעת הוא קיץ, בכל זאת לא מדייקים עד כדי כך. כי בהיכר כל שהוא, די.

והלא יש יותר ימים בשנה, שגם אם אינם חמים, לא קיץ, אך עכ"פ אינם קרים.

לכן, נראה לי בס"ד, כי למסקנא, אפשר להתיר זאת. אמנם, המחמיר תבוא עליו הברכה, אבל מצד ההלכה, אפשר להתיר את הדבר.

ובשיעור פרשת תולדות שדיברתי על כך בסוף השיעור, אמר ידידנו הרב ר' אציל נר"ו שבבבוק גומי חם משתמשים זקנים ואנשים הסובלים מקור אפילו בימות הקיץ. כך ידוע לו.

ומסתברא לענ"ד כי גם מו"ר הגרשז"א שהובא בשלחן שלמה וכדלעיל, וכן השמירת שבת כהלכתה, יודו כיום שנפוץ יותר השימוש בבבוק חם גם לבריאים, כי הדור נעשה מפונק ומעונג כידוע.

שאלה מהקהל: אולי אפשר להוסיף סברא, כי בזמנינו כיון שנמצאים זמן רב עם המזגן פועל, ישנם אנשים הסובלים בקיץ כמו בחורף, ולכן הם צריכים להתחמם בבבוק חם גם בקיץ.

תשובת מרן שליט"א: יפה. כי יכול להיות, שהמזגן דוקא קירר אותם.

שאלה מהקהל: מה הדין מי שצריך לקחת – לאכול – שלשה ויטאמינים ביום, ואנשים בריאים לוקחים רק אחד ביום.

תשובת מרן שליט"א: נראה לי שגם זה מותר, כיון שאינו לוקחם בפעם אחת, אלא כל אחד בשעה אחרת, אין זה ניכר שעושה לרפואה.

מביא הר"י יוסף שליט"א כך, ממה שאמרו במסכת שבת [דף ה' ע"ב] לגבי דין הוצאה, שאינו עובר מן התורה אלא כשהיה עקירה והנחה. אבל אם היה עקירה לבד, או הנחה לבד, אסור רק מדרבנן. ואם היה אגוז צף על פני המים, ועקר אותו משם והניחו על גבי קרקע, אסור מדרבנן, כיון שהאגוז צף, ולא נחשב שעקר אותו משם. ומדוע לא דנו לחייב אותו משום בורר? אלא ודאי, לא שייך דין בורר בלח, כשהגוש צף על פני המים, והמים הם בפני עצמם, וגם הגוש בפני עצמו. האיי לחודיה קאי, והאיי לחודיה קאי.

זאת ראייה נחמדה. הרי ישנו איסור הוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים בשבת, כאשר ישנה גם עקירה וגם הנחה. וכאשר ישנו אגוז הצף על פני המים, מותר להוציא אותו, הדבר לא נקרא שעקרת אותו משם, משום שהוא רק מונח ע"ג המים. תכף נקרא בעז"ה את לשון מהרי"ץ עצמו מתוך הספר. בכל אופן, הנדון הוא מצד איסור הוצאה, מדין עקירה והנחה. אבל, מה עם איסור בורר? אלא משמע, כי מצד איסור בורר, לית לן בה, כיון שהאגוז צף. זאת ראייה ממש נפלאה.

על כך הוא כותב, אפשר לפלפל בראיה זו. יש מקום לומר, שהגמרא דיברה על דיני הוצאה, ולא על דיני בורר. וכמו שכתבו כעין זה התוספות ישנים [שבת דף ג' ע"א], על מה שאמרו שם, שאם העני פשט ידו לפנים והוציא מידו של בעל הבית, העני חייב ובעל הבית פטור ומותר. ולכאורה, בעל הבית עבר משום 'לפני עיור לא תתן מכשול' הרי הוא נותן לו צדקה. א"כ, על מה אתה מדבר? אלא התשובה, כי לא מדברים עכשיו על הלכות 'לפני עיור', אלא מדברים מצד הוצאה. ותירצו, שהמשנה מדברת כאן מצד הלכות הוצאה בשבת, ועל זה אמרו פטור ומותר, אבל באמת יש איסור משום לפני עיור. וכן לגבי אגוז על המים, הגמרא דיברה מצד הלכות הוצאה, ולא

מצד הלכות בורר. יכול להיות, שיש בזה איסור בורר, אולם לא מדברים על כך כעת. אבל יש לחלק, שגם בורר הוא מהלכות שבת [א]. זאת היא הערתו.

לאחר מכן הוא מפרט שם, מי הוא מהרי"ץ זיע"א. וז"ל, רבי יחיא צאלח, מגדולי רבני תימן לפני כמאתיים שנה [ב], היה תלמידו [ג] של רבי דוד מזרחי משרקי בעל רביד הזהב ושתילי זיתים, ומהרי"ץ העריך מאד את רבו, וכותב עליו [בשו"ת פעולת צדיק ח"ב סימן ע"ו] שהיה "רב של דור", כלומר שהיה גדול הדור וכו', ומכל מקום הוא חולק עליו בעניין קבלת הוראות מרן [ד]. בשו"ת רביד הזהב [סימן כ"ו] כותב, שאעפ"י שבתימן קיבלו הוראות הרמב"ם, והעריכו מאד את הרמב"ם שהציל אותם באיגרת תימן ממשיח השקר, עד כדי כך שהיו אומרים בקדיש 'בחייכון וביומיכון ובחיי מרנא ורבנא רבי משה בן מימון' [ה], מכל מקום במקום שמרן פסק שלא כהרמב"ם, בתימן היו פוסקים כדעת מרן. וגם הרב פעולת צדיק סבר כך מתחילה, אבל לבסוף חלק עליו וכתב [בשו"ת פעולת צדיק חלק ב' סימן ק"פ וסימן רנ"א], שפוסקים כדעת הרמב"ם. שהרי יש דין מרא דאתרא, גם אחרי פטירת הרב, וכמבואר בתשובת הרשב"א וכו'. ומסתבר [ו] שבתימן יש מקומות שנהגו כרביד הזהב, ויש כפעולת צדיק.

חכם אחד בדורנו כתב, שלפי דעתו מהרי"ץ היה גדול הדור, והיה יותר מכל הרבנים שלו [ז], ולכן שומעים לו, ולא לרבו בעל רביד הזהב. ועל כן, יש לתימנים לנהוג גם היום כדעת הרמב"ם, ולא כמרן. אבל אני אומר, מי יכול בדורנו להכריע בגדולי עולם אלה מלפני מאתיים שנה, שזה גדול מזה [ח]. ועוד, שלא נחלקו אלא על תימן, אבל בארץ ישראל וכו', זה כבר עניין אחר.

שערי יצחק – השיעור השבועי

לבנותיו הנשואות ולכלותיו, שיברכו קודם ההדלקה, שלא לסור מהוראות מרן הבית יוסף בארץ ישראל [י"ג].

עד כאן קראתי בפניכם, כל מה שמובא שם בעלון 'בית מרן' בעניין הזה.

ברצוני בע"ה לומר לכם על כך, לכל הפחות שלוש עשרה הערות, לסתור את כל מה שהוא כותב, מן ההתחלה ועד הסוף. נלך לפי סדר הדברים, אחד לאחד. [הוספנו לעיל ציון אותיות על כל פרט ופרט].

ראשית, לגבי עיקר ההלכה, בעניין איסור בורר. מהרי"ץ הביא ראיה לדברי מהריט"ץ, בשם מהר"י חאגיז בספר עץ החיים, שאין איסור ברירה בלח. והר"י יוסף אומר, כי יש מקום לפלפל בזה. לדבריו, מה אתה מביא ראיה מן הדין של אגוז הצף על פני המים, מכך שהגמרא דנה רק מצד הוצאה ולא מצד בורר, זאת אינה הוכחה, כי אולי אה"נ מצד בורר איבא, רק שהגמרא דנה כעת מצד הוצאה.

בואו ונראה, את לשון מהרי"ץ, בשם מהר"י חאגיז. ובדקתי גם בספרו של מהר"י חאגיז בעצמו, ואלו הן אותן המלים במדויק. רק ששם, ישנם קצת ראשי תיבות, ואילו כאן הדבר יותר ברור.

כותב מהרי"ץ כך, ויש כעין ראיה לזה, מהא דגרסינן פ"ק דשבת דף ה' ע"ב, אגוז ע"ג מים, לאו היינו הנחתה, ולא מחייב משום מוציא, דהא לא עקר. ואם איתה דדבר שהוא צף ע"ג מים או יין, הנוטל אותו מקרי בורר, אמאי לא משתמיט שום מפרש לומר, דהתם חייב משום בורר.

אתם שומעים? הוא לא דייק זאת מדברי הגמרא, למה הגמרא לא דנה מצד בורר, אלא הוא אומר, כי אף מפרש לא מזכיר כאן את העניין של בורר. כיצד כל המפרשים, שתקו

הגר"א רצה לעלות לארץ ישראל, ובאמצע הדרך חזר לעירו. ואומרים, שטעמו היה משום שידע שבארץ ישראל יהיה מחוייב להוראות מרן הבית יוסף מדין מרא דאתרא [ט], והלא אינו מסכים לכל פסקי מרן, ומכיון שהוא לא יכול לנהוג כדעת מרן בארץ ישראל, חזר לחוץ לארץ, וויתר על מצות ישוב הארץ, ועל תורת ארץ ישראל [עיינן עליות אליהו הערה פ"ה]. מזה נלמד מוסר השכל, כמה אנחנו בארץ מחוייבים להוראות מרן, ולא לזוז מהם ימין ושמאל [י]. ועדות מסויימות שהיו להם מנהגים שונים בחוץ לארץ, ימשיכו במנהגם בארץ, כל זמן שאין זה נוגד את ההלכה, כמו מנהג תימן בעניין המבטא שלהם. הרב קוק שהיה הרב הראשי הראשון בארץ ישראל כתב [בירחון קול תורה אב תרצ"ג, ובהסכמתו לשו"ת משפטי עוזיאל חלק א'], שהמבטא התימני הוא המדויק ביותר. וכן מנהגם לגדל פיאות וכדומה, כל אלו מנהגים טובים שיכולים להמשיך בהם גם בארץ. יש שנים עשר שבטים בעם ישראל, וכל אחד עושה כמנהג השבט שלו. אבל מנהגים שהם נגד דעת מרן השלחן ערוך, כמו המנהג שלא לאכול בשר מראש חודש אב, בחוץ לארץ התימנים נהגו להקל בזה כדעת הרמב"ם [י"א], אבל בארץ ישראל יש להם להחמיר כדעת מרן [סימן תקנ"א סעיף ט'], שלא לאכול בשר כל תשעת הימים, וכן בשאר הלכות ינהגו כמנהג הספרדים. התימנים הם לא עם בפני עצמו [י"ב]. גם הם שייכים לבני עדות המזרח.

וכן יש עדות שנהגו בחוץ לארץ לברך על הדלקת נרות בערב שבת לאחר ההדלקה, אבל בארץ ישראל, מי ביקש זאת מידכם רמוס חצרי, הרי לדעת הרמב"ם [פ"ה מהל' שבת ה"א, ופ"ג מאישות הלכה כ"ג], זו ברכה לבטלה. וכן דעת שבלי הלקט וכו', וכן דעת מרן הש"ע [סימן רס"ג סעיף י']. והוא מביא בשם אביו, שהיה רגיל לספר על רבי איסור זלמן מלצר, שכאשר הגיע לארץ, הורה

של רבי דוד מזרחי וכו'. על זאת תבוא ההערה השנייה, וכן השלישית. לגבי המלים, 'מגדולי רבני תימן לפני כמאתיים שנה', ראשית, זה לא כמאתיים שנה, אלא כשלוש מאות שנה. הרי מהרי"ץ נפטר, לפני מאתיים ועשר שנים, [כמו שהזכרנו ופרסמנו בהילולא בשנה שעברה], והוא חי כתשעים שנה, א"כ הוא חי מלפני מאתיים וחמישים שלש מאות שנה.

אבל לבוא ולהגיד, רק כי מהרי"ץ הוא 'מגדולי רבני תימן', ושהוא 'תלמידו של רבי דוד מזרחי', צריכים לדעת, כי ישנה כאן מגמה חמורה, להנמיך את מהרי"ץ. לומר, טוב, בסדר, הוא רק 'מגדולי רבני תימן', כביכול יש עוד הרבה גדולים.

בואו ונראה, מה אומר על מהרי"ץ, בעל שתילי זיתים בעצמו. בספר רביד הזהב, ישנה תשובה [סימן כ"א], אשר כתבה בעל שתילי זיתים בעצמו. את המשך התשובה, כתב בנו, לאחר שכתב, 'עד כאן כתיבת אדוני אבי וכו'.

בעל שתילי זיתים כותב למהרי"ץ כך, אהובי ואדון ורב לי, נר ישראל, ואורו כצהרים לי, להאיר עיני ולבי ושכלי, בתורתו תורת אמת כמסיני ניתנה לו, יהי ה' אלהיך עמך, ויחייד חיים ארוכים נצחיים אמן. הנה הגיע כתבך אלי, אחר שראית מה שכתבתי בסימן א', וז"ל, ראיתי המקובץ שב' מעב"ת על ענין ס"ת הקדומים, מיוד"י האלפ"ן וזולתו, שאין כתובות כפי מה שנמצא בפ"י בשו"ע ובטור וב"י, ולא ראינו מהאחרונים שחולק על זה, באמת שכן הוא. אבל אני אומר, מאחר שנמצא כמה ספרים, לא אחד ולא שנים, שהם כתובות בעניין א', לא היה דבר זה כמקרה, וראוי להפך בזכותם בכל מה שאפשר, ונאמה מאחר שלא נמצא בדברי משה רבי' [הרמב"ם] ע"ה מזה כלום, וידוע שהראשונים היו הולכים בכל ענייניהם אחר דבריו, וידוע ומפורסם שהיו יודעי ספר יותר ויותר ממה שנדע אנחנו,

מעניין זה. אולי אכן מדברי הגמרא, אפשר להבין כך או אחרת, אבל השאלה היא, לגבי כל הראשונים והמפרשים, מדוע הם לא שאלו כך, מה עם איסור בורר? א"כ, מכך שכולם שתקו, רואים כי אף אחד לא העלה בדעתו בכלל שיש כאן צד ברירה. זאת ראייה גדולה, לדברי מהרי"ץ. הדיוק איננו מדברי הגמרא. ממילא, אין מקום לבוא ולומר, כפי שכתב הרי" יוסף. אין מקום לפלפל בכך.

התוספות ישנים בדף ג' שהביא, והכוונה על האמור שם בד"ה בבא, הם אדרבה ראייה, מזה שלא העירו כזאת גם בנדון דידן, ש"מ שלא חששו לבורר כי הא"י גוונא. והוא הדין לשאר מפרשים.

אבל בעצם, מדוע הוא היה צריך להביא זאת כך, שמהרי"ץ כתב כך בשם מהרי"ץ חאגיז? הרי בספרו ילקוט יוסף [בורר], חלק רביעי שבת ג' דף ש"ה, ירושלם התשנ"ג, הוא הביא זאת בשם מהרי"ץ חאגיז בלבד, מבלי להזכיר את מהרי"ץ בכלל. אלא מאי, כל המטרה היא, בתורת 'קדש קפיצה', בכדי לדבר על מהרי"ץ זיע"א, ועל התימנים. לכן, הוא היה צריך להזכיר את מהרי"ץ. כי אחרת, כיצד הוא ידבר עליו?

אילו הוא היה רוצה להביא חידוש ממהרי"ץ עצמו, היה צריך להביא מדבריו בהמשך אותה תשובה, כאשר יראה המעיין ויבין.

האמת היא, כי שמעתי ונודע לי כבר פעמים רבות, שהוא מדבר על כך, חוזר שוב ושוב. ולא רציתי להשיב, כיון שכבר השבנו על כך מספר פעמים. די והותר. לכן, כעת אני מדבר, רק על מה שכתוב כעת כאן בעלון האחרון, כיון שהפצירו בי כמה אברכים יקרים שהעניין קרוב לליבם.

לגבי מה שהוא כותב, 'רבי יחיא צאלח, מגדולי רבני תימן לפני כמאתיים שנה', היה תלמידו

שערי יצחק – השיעור השבועי

עונה בעל שת"ז אל מהרי"ץ כך, כתב מעב"ת בתחילת הדברים, ראיתי וכו' עד באמת שכך הוא, בלשון הזו חתמת והסכמת למה שכתבתי, ודי לי בזה בהטפת שפתותיך צוף, וכי מי לנו גדול מעב"ת בזה הזמן, שנשאר בו ישראל ח"ו כאלמן, מבלי מורה תורה רועה נאמן, שניתנה לנו מעשה ידי אמן.

שמעתם? בעל שת"ז בעצמו כותב למהרי"ץ, כי אין מי שיותר גדול ממנו בדור הזה. בהמשך השיעור, נבסס זאת יותר.

ברגע הראשון, אולי הדבר נראה מעט תמוה, שהרי ידוע שמהרי"ץ למד אצל בעל שת"ז, והוא כתב עליו בלשון 'מורי', אין ספק בכך. איך יתכן שהרב יכתוב כך לתלמידו? אבל הסיבה לכך כי בסופו של דבר, מהרי"ץ היה מאריה דאתרא. כולם הכירו בגדולתו. אמנם, גם בעל שת"ז היה רב באותה העיר, אבל מהרי"ץ היה הראב"ד. אכן בהתחלה הוא היה תלמיד של השת"ז, אבל הוא נתמנה לגדול הדור, ונהיה לבסוף 'תלמיד חבר' לשת"ז, ואז כתב עליו השת"ז בלשון הזאת, 'מי לנו גדול ממעלת כבוד תורתו בזה הזמן'.

הר"ר עמרם קורח זצ"ל בספרו סערת תימן ועמ' י"ט, כותב על שניהם כדלקמן.

הערה מהקהל: והוא היה שאמי. תשובת מרן שליט"א: נכון. לכן אני מביא דוקא אותו. כיון שהרב יצחק יוסף, הוא ספרדי. ואני, תימני בלדי. ממילא, לנו ישנן נגיעות. הספרדי מעדיף את השאמי כמובן, כי זה מאד קרוב לו. ואנחנו בהיפך, ויאמרו שגם אני ממילא נגוע. לכן כעת אני מביא, רק את אלו, שאין להם נגיעות. תכף אביא לכם את דברי בעל אבן ספיר, שהוא בכלל היה אשכנזי. כעת אני מביא את בעל סערת תימן, שהוא היה תימני אבל שאמי. אזי הוא לא חשוד להחניף למהרי"ץ שהוא ראש הבלדי ומנהיגם. תראו מה הוא כותב על בעל שתילי זיתים, ומיד לאחריו על מהרי"ץ זיע"א, באותו הדף.

ומדקדקים במצות יותר ממנו, איך העלימו עיניהם מדבר זה, והניחו העניין ביד הסופרים לעשות כרצונם, עד שנתלה הדבר בסופרים שאינם בקיאים. אלא מוכרחים אנו לומר, שכך קיבלו מאבותם דור אחר דור, שכך היא הכתיבה הנהוגה מימים קדמונים. ואם לא תאמר כן, נמצאת מוציא לעז על גיטיהם שאינן גטיין, ונפיק מזה חורבה גדולה וכו'. מובן כי כך טוען מהרי"ץ במכתבו לבעל שתילי זיתים.

דהיינו, ישנה מחלוקת, יותר מדוייק היתה בעבר מחלוקת, בעניין ספרי התורה הקדומים. דהיינו, בארץ תימן, היו ספרי תורה, שבהם הצד הימני של-אות אל"ף, לא נעשתה כעין יו"ד ממש, אלא שהחלק העליון היה דבוק לאות אל"ף. וכן לגבי האות קו"ף, רגל האות היתה דבוקה לגגה. מהרי"ץ הכשיר זאת, ובעל שת"ז פסל זאת. בסופו של-דבר, התקבלה הוראת מהרי"ץ, גם אצל תלמידי השת"ז, והם בעצמם השתמשו בספרי תורה כאלה. אבל בשו"ת רביד הזהב, ישנה אריכות בעניין זה, וכן בספרו שתילי זיתים הוא כתב שהס"ת פסול, ומהרי"ץ התווכח איתו. בשו"ת פעולת צדיק, כתב מהרי"ץ תשובה בעניין זה, והביא ראיות רבות להכשיר זאת. לא שתעשה כך לכתחילה, אלא שהס"ת כשר.

נראה לענ"ד, שהתשובה הזאת שהביא בעל שת"ז, היא תשובתו של מהרי"ץ זיע"א, כמו שאמרתני. אמנם הוא לא מזכיר אותו במפורש, אבל תכף תראו כי הדבר מוכח מהמשך הדברים. דהיינו, למהרי"ץ היה משא ומתן בכתב עם השת"ז, והוא דחה את מה שכתב השת"ז בתשובתו וסימן א', וכך הוא מתחיל לטעון, כיצד אתה אומר שהס"ת הללו הם פסולים? וכי הסופרים לא היו בקיאים? איך ניתן לזלזל בכל הקדמונים? בסוף אתה תוציא לעז גם על הגטיין, שגם הם יהיו פסולים? לא אכנס כעת לכל הנושא הזה, שהוא ארוך ורחב, אלא רק במה שנוגע לעניינינו.

על בעל שת"ז, כותב מהר"ע קורח זצ"ל כך, הרב הגדול דוד בן שלמה משרקי, היה הרב המובהק בדורו, שוחט ובודק מומחה, חיבר ביאור וחידושי דינים סביב הש"ע אורח חיים, וקראו שתילי זתים. ושאלות ותשובות וחידושים על לשונות הש"ע והרמ"א, וקראו ורביד הזהב. והתחיל לבאר ולחדש על ש"ע יו"ד, עד סימן ק"י, וקראו ראשי בשמים, ולא הספיק לגמרו וכו'.

ועל מהרי"ץ הוא כותב כך, ה"ר יחיא בן כה"ר יוסף צאלח, ראב"ד קבוע ששי, גאון רבני תימן. משנת בס"ט התקיי"ח והלאה, נתגדל ונתרומם שמו, ונתפרסמה חכמתו, עד שנתמנה ונבחר ראב"ד ומו"ץ בצנעא וכל נפות תימן וכו', לא אאריך כאן, כולם יכולים לראות את הדברים בגוף הספר. ובדף כ"ב הוא מסיים כך, כמוהו לא היה בנפת תימן, ואחריו לא קם, שזכה ברוחב דעת ובינה, וזיכה את הרבים בעמלו ויגיעו. ספריו אשר השאיר אחריו למאורות, לכל רב ודיין ומורה הוראות. גולת תימן תוכל להתפאר, כי מבין רבני עדתה, יצא חוטר גאון, מגאוני ישראל נמנה, ועם גדולי חכמיהם עומד בשורה.

יש לו אריכות והרחבה גדולה. על מהרד"ם כתב רק ארבע שורות, ועל מהרי"ץ שלושה עמודים. באותו עמוד מזכיר בכותרת את מהרד"ם בתואר הרב הגדול, ולעומתו את מהרי"ץ בתואר ראב"ד קבוע, גאון רבני תימן. וזה סמוך ונראה. מי לא מביין?

בספר אבן ספיר ודף ק"א פרק מ"ג כתוב כך, מארי יחיא צאלח זצ"ל, היה פה רב אב"ד לגאון ולתפארת. הרי בעל אבן ספיר הגיע לארץ תימן, שנים רבות אחרי פטירתו של מהרי"ץ זיע"א. וחיבר כמה ספרים, ראיתם בכת"י (כי אין דפוס בכל הארץ הזאת), שו"ת ופסקים על ארבעה טורים, וחיבור מיוחד על הלכות שחיטות וטריפות "זבח תודה",

ונתקבל הוראותיו בכל המדינה כמרן בית יוסף והרמ"א זצ"ל. והיה גדול בחכמת הקבלה, ובעל מופת לרבים, גם סופר מהיר ואומן היה. ראיתי ס"ת ומגילות כתב ידו נחמד למראה. והיה גם מדקדק גדול, ובעל מקרא ומסורת ותרגום, בקי מאד בכל נקודה וקוץ, כאשר ראיתי חיבור בכת"י, דקדוק והגהות בתנ"ך ובתרגום, יפה וברה.

ועשה גם פירוש, על סדר התפילה של כל השנה. נוסח התפילות באמצע, ופירושים נחמדים מהצדדים, עפ"י הפשט והדקדוק ונוסחאות ישנות וע"ד הסוד והכוונות, וכל הדינים והנהגות האדם מיום הולדו עד שובו לאדמתו, ונקרא תפלאאל. ובו ראיתי שו"ת להגאון רב חיד"א ז"ל למצרים, ותשובתו אליו על דבר סיום הברכה בערבית של חול בסוף הח"י פסוקים, ברוך י"י לעולם אמן ואמן (שנוהגים פה לאמרם), וחותמין ברוך אתה ה' המולך בכבודו תמיד ועכ"מ. והרב מארי יחיא ז"ל החוה דעתו בהרחבה, שאם חותמין בברכה זו, שלא לחתום בברכת השכיבנו בא"י שומר עמו ישראל לעד. או בזו, ולא בזו. רק באחת מהם. והגאון חיד"א הסכים על ידו, ומרבה לספר בשבח תארו. ושמו גדול בכל ארץ התימן. והולכים לאור פסקיו והכרעותיו כהלכה למשה מסיני. ועיין עוד בשיעור מוצש"ק אמור ה'תשע"ד, ובשיעור מוצש"ק שלח לך ה'תשע"ה.

ובין פסקיו בשו"ת ראיתי הכרעתו שאין לברך על אכילת מצה על מצה מתבואה שלא נשמרה משעת קצירה לשם פסח. הרי לפני כן [בפרק ט"ל, דף פ"ט] הוא מספר, שמהר"ר יחיא קארה נתן לו מצה, היתה שנת רעבון, והוא אמר לו, כי אצלינו הלכה פסוקה, שלא מברכים על אכילת מצה, אלא רק כאשר המצה משומרת משעת קצירה [ועיין על מעשה זה בשיעור מוצש"ק ויקרא ה'תש"ע]. ובעל אבן ספיר כתב שם, כי הדבר היה נראה בעיניו בגדר

לדעת, עד כמה אפשר לסמוך עליו בפסקיו. אם ישנה מחלוקת, זה אומר בכה וזה אומר בכה, אתה צריך לדעת זאת מי הוא היותר גדול? אינך יכול לבוא ולומר, כולם חכמים, כולם רבנים, כולם גדולי תורה, וזהו. הדבר אינו נכון. ישנם היותר גדולים, ועליך לדעת את המשקל של כל אחד. וגם כדי שנדע להעריכם באופן הראוי, כל אחד לפי מעלתו. וכבודם של גדולי התורה, הוא כבוד התורה עכ"ל. וע"ע ברמב"ם [פ"ב מהלכות ממרים הל"ב] בעניין בית דין שגדול מהראשונים בחכמה ובמניין.

על כך אני נסמך, בכדי שתראו זאת. מי שמבין בין השיטין, רואה את ההבדל, שהוא כהבדל שמים וארץ.

הבדלי דרגותיהם ומעלותיהם של משה רבינו, אהרן הכהן הגדול, ושמואל הנביא, נתבארו בהדיא בזוהר חדש פרשת תרומה [דף נ"ד ע"א] ובהשמטות לזוה"ק ספר שמות [סי' י' דף רע"ח עמוד שני], תנינן, שקול היה שמואל כנגד משה ואהרן [כדאיתא בגמרא מגילה דף י"ג ע"ב], א"כ אמאי כתיב והנער שמואל משרת [שמואל א' ג', א'], שמואל לא היה מגיע אפילו לדרגתו הקטנה של משה רבינו, כ"ש להיות שקול כשניהם וכו'. אלא, משה איהו נביאה מהימנא עילאה על כל שאר נביאי. אהרן כהנא, עילאה על כל כהני דעלמא יעוש"ב ובמפרשים.

כותב בעל אבן ספיר בהמשך דבריו (את מהרי"ץ הקדים) על השת"ז כך, עוד ראיתי פה (ונתפשט בכל המדינה) חיבור יפה בכת"י על שו"ע או"ח ויו"ד בשם שתילי זיתים, מרב גדול, בזמן מארי יחיא הנז' [דהיינו בזמנו של מהרי"ץ], וזה מעשהו. העתיק בפנים כל דברי מרן הב"י ז"ל, את אשר נראה לו, והשאר השמיט. ועליהם עשה שני ביאורים וכו', לא ניכנס לכל הפרטים. והחיבור הזה נתקבל בכל המדינה לפסק הלכה, והוא בלשון צח וקל וסדר נאה. וכאשר עברתי בין בתריו אחת הנה ואחת הנה, לא מצאתי בו כל חדש. אמרתי

תורה חדשה'. הוא לא שמע על דבר כזה. אבל הוא אומר, כי הוא סמך על מהר"י קארה, כי ידיו רב לו בתורה ביראה ובחכמה. וכעת הוא אומר, אה, מצאתי זאת בשו"ת פעולת צדיק למהרי"ץ זיע"א. והעלה שהוא ספק ברכה, ואסור לברך, וכן קיבלו עליהם.

כעת, תכף לאחר מכן, בעל אבן ספיר מדבר על בעל שת"ז, וכדלקמן.

אולם, ברצוני להקדים ולומר, כי האמת היא, שלא הייתי רוצה לגעת בנושא הזה, כיון שזהו עניין השייך לכבוד התורה. אבל מאידך, חושבני שהם פוגעים מאד בכבוד התורה, וחובה להשיב, ולהעמיד הדברים על מקומם הנכון. כי כאשר הם רוצים להשוות את מהרי"ץ לחכמים אחרים, אין לך זלזול בכבוד התורה גדול מכך, כיון שלא היה כמו מהרי"ץ. לא רק שאני אומר שמהרי"ץ היה יותר גדול מבעל שת"ז, אלא שמהרי"ץ היה יותר גדול מכל הרבנים בארץ תימן. צריכים לדעת את הדבר הזה.

יסוד דבר זה, כתוב במסכת אבות [פרק ב' משנה י' י"א], חמשה תלמידים היו לו לרבן יוחנן בן זכאי, ואלו הן, רבי אליעזר בן הרקנוס, ורבי יהושע בן חנניה, ורבי יוסי הכהן, ורבי שמעון בן נתנאל, ורבי אלעזר בן ערך. הוא היה מונה שבחן. רבי אליעזר בן הרקנוס, בור סוד שאינו מאבד טפה וכו'. על כל אחד ואחד כתוב, מה הוא היה.

לכאורה, מה הדבר משנה לנו? מדוע אתה צריך להגדיר כל חכם, מה הוא? לומר כי לזה יש זיכרון, והשני מפולפל וכו'? מעיין המתגבר, דהיינו בעל סברות חדשות. הרי אם אתה אומר על כל אחד את מעלתו, הדבר מובן, כי לתלמיד האחר לא היתה את המעלה הזאת.

אומר החזון איש [הדבר מובא בפירוש דבר ירושלם, על מסכת אבות, עמ' 57] כך, ידיעת מעלת החכמים, זה כמו לימוד גופי תורה. כי זה נחוצ

להרב הישיש אדום גדול שהראני, תמיהני על הרב המחבר הזה, אשר לענ"ד שגה מאד במחכ"ת, בהמעטו בכבוד מאור הגולה הרמ"א ז"ל וכו'. הוא דן, מדוע השת"ז השמיט חלק מהגהות הרמ"א. זה נושא בפני עצמו.

בחוברת אור ישראל [גליון חמישי, שיצאה לאור בזמנו בעריכת ידידנו הרה"ג איתמר חיים כהן שליט"א], הביא [בדף ל"ד] את דברי שו"ת ציץ אליעזר [חלק ט' סימן מ"א], אשר ראה את דברי בעל אבן ספיר הללו, וכתב כך, ואוסיף רק זאת לתועלת העניין, כי עיינתי בספר שת"ז אי פה ואי שם, וראיתי שלא רק שאין בו כל חדש, כעדותו של בעל אבן ספיר, אלא גם הקיצורים שעשה בביאורו מרבותינו הגדולים הט"ז והמג"א וכו', בכמה מקומות קלקל בדבריהם במח"כ יותר ממה שקיצר, והדביק שברי פסקאות ממחבר אחד אל משנהו. שבר אל שבר יחדו ידובקו וכו'. ומפני הכבוד אקצר. וכפי ששמעתי, אין גם אמת בדבר, שחיבורו נתקבל בכל מדינות תימן וכו'.

נכון מה שהוא כותב. והוא לא ראה ולא ידע כי מהרי"ץ כבר עשה הגהות על ספר ראשי בשמים של בעל שתילי זיתים, בשו"ת פעולת צדיק חלק ב' סימן קי"ז, וכבר הוא כותב את הדברים הללו, והשגות חמורות עליו. שפעמים רבות, מה שבעל שת"ז כותב בסעיף קטן אחד, בשם איזה פוסק, לא מתאים למה שהוא כותב בסעיף קטן השני, כיון שאלו שיטות שונות. הוא חיבר דברים של הלבוש וכו', ובעצם הדברים סותרים האחד את השני. מהרי"ץ בשו"ת פעולת צדיק חלק ב' כתב השגות על השת"ז, ובפרט על הספר ראשי בשמים. אולי בכוונה לא רצה מהרי"ץ לכתוב הגהות על הספר שתילי זיתים, למרות שלא חסר שם תיקונים, והוא הלך על הספר ראשי בשמים. אבל ישנן השגות גם על הספר שתילי זיתים. לכן, דברי הציץ אליעזר, מונחים כבר בדברי מהרי"ץ.

בשו"ת עולת יצחק [חלק א' סימן י"א], הבאתי את דברי הר"ר אברהם אלנדאף, בשו"ת זכרוני איש [הנקרא ענף חיים חלק ב' סימן ל'] בזה"ל, במקומינו זה, אנן נהיגי כהרמב"ם, דהוא מרא דאתריין. זולת המוני עם, שאינם בקיאים בדין זה וכיוצא, שנוהגים כדעת שתילי זיתים. ע"ש שהוכיח, שמנהג התלמידי חכמים, כדעת מהרי"ץ בתשובותיו וכו'. ואיך נניח עיקר מנהג העיר, ונסוב אחר המון עם, אשר אינם יודעים מאומה ע"כ.

אל תחשבו, שהר"ר אברהם אלנדאף לא העריך את בעל שתילי זיתים. הרי הרבה פעמים הוא מביא בספרו את בעל שתילי זיתים, אבל הוא לא נשא לו פנים, כאשר הוא ראה שהדבר איננו מתאים.

ובהמשך כתבתי שם כך, ספרי מהרי"ץ, מלאים וגדושים במנהגים, היפך המנהגים שכשת"ז כנודע. אלא שמפני כבודו, שהוא היה אחד מרבותיו המובהקים, שתק לו בדרך כלל, והיתה העלמ"ה. אמנם בזבח תודה [סימן ט"ל] השיג עליו בתוקף רב, אך בעילום שמו. מהרי"ץ כתב שם בסוף דבריו, אמינא ולא מסתפינא, כי מי שאומר כן, מאכיל טריפות לישראל. ובשו"ת פעולת צדיק ח"ב גם כן השיג על הרבה מדבריו בראשי בשמים, ויש גם קצת הערות על השתילי זיתים. הכל יבואר בס"ד במבוא לפסקי מהרי"ץ וכו'. מי שרוצה, יעיין כאן בספר, ויפתח את המקורות, וישתומם. אני מקצר כעת.

עכ"פ מובן, כי אין משקל להשוות בין השתילי זיתים לבין מהרי"ץ. אסור לטשטש את האמת.

ולצערי, כעין זה, וגרוע מזה, גם בספר זית רענן על שתילי זיתים, רואים זאת כמגמה קבועה, כי כאשר מובא דבר בשם מהרי"ץ, כגון בנוסח התפילות, מביאים את דברי מהרי"ץ, אבל מעמידים כנגדו את סידור כנסת הגדולה שכתב

שערי יצחק – השיעור השבועי

חידוש לדבריו, כי מלבד שנעלמו מעיניו חידושי מהרד"ם הרבים הפזורים לרוב בכל הספר אחת הנה ואחת הנה, ומצויינים בציון כזה, נ"ל [דהיינו נראה לי] עוד יש לתמוה עליו, שאם כדבריו יש לנו לדון כן כל ספרי הפוסקים, כמו משנה תורה להרמב"ם, וש"ע למרן, וכ"ש ספר חיי אדם, וקיצור שו"ע, וכיו"ב, אשר כולם אין בהם שום חידוש, אלא העתיקו כל פסקי ההלכות שנתחדשו במשך הדורות, כ"א לפי דרכו ושיטתו.

הדברים הללו מרפסין איגרי.

זכורני, שהיה בחור אחד בישיבתנו "קול תורה" בירושלים עיקו"ת, הוא לא היה בחור שקולט עניין, והוא אמר לי, אינני מבין, מה הרמב"ם עשה? הוא בסך הכל העתיק גמרא מפה ומשם? מה הוא חידש?... מה לעשות. מי שמבין, מבין.

יש חסרי-בינה שחושבים, כי המשנ"ב הוא "מאסף". אוי לו ולחלקו. אפילו על מרן הב"י היה חכם אחד בזמנו שביזה אותו כך מתוך קנאה, ע"י שו"ת בית יוסף דיני נישואין סי' י"ד.

ברם חושבני, כי הכותב לא הבין, את מה שכתב בעל אבן ספיר. את עומק כוונתו. בודאי שישנם חידושים, בספר שתילי זיתים. אבל בעל אבן ספיר בחכמתו, עשה כאן השוואה – קצת סמויה – בין מהרי"ץ לבין השתילי זיתים. א"כ ראשית תשימו לב, הוא כותב כי החיבור של מהרי"ץ הוא על ארבעה טורים. דהיינו על כל ארבעת חלקי השלחן ערוך. ואילו הספר שתילי זיתים, הוא רק על חלק אורח חיים ו[התחלת] יורה דעה. דבר שני, על מהרי"ץ הוא הוסיף לכתוב, שמהרי"ץ התקבל כמרן הבית יוסף והרמ"א, וכן שמהרי"ץ היה גדול גם בנסתר וגם בנגלה.

לגבי מה שאומר בעל אבן ספיר, 'לא מצאתי בו כל דבר חדש', אין כוונתו לומר שאין בספר שתילי זיתים שום חידושים והערות מיניה וביה,

אחרת. הם משווים ביניהם. ישנה אצלם מגמה כזאת, להשוות בין גאון עוזנו מהרי"ץ, לבין הרב צובירי. זהו דבר שלא יעלה על הדעת. המרחק ביניהם, הוא כרחוק מזרח ממערב. אתה יכול להביא את דבריו, אם רצונך בכך, אבל אל תשווה ביניהם. המגמה הזאת, להנמיך את מהרי"ץ, בכדי להשוות אותו אל האחרים, זהו דבר חמור, אשר אי אפשר לעבור עליו בשתיקה.

הם חפצים להמעיט בכבודו של מהרי"ץ, בשביל המגמות שלהם. אני אינני חפץ חלילה להמעיט בכבוד מהרד"ם בעל ש"ת"ז, או חכם אחר, רק להגדיל את מהרי"ץ יותר מכולם, כי זוהי אמיתה של התורה.

צריך להוקיע זאת נגד השמש, ר"ל בפרהסיא. זה לא רק בספר זית רענן, אלא גם בני חבורתו. גם הבדל השנים בין מהרי"ץ אז, להרב יוסף בן יעקב צובירי כיום, מאתים שנה, הוא משמעותי. חוץ מההבדל בעומק העיון וההבנה, וכהנה וכהנה. הגע עצמך, אם היה זה אצל אשכנזים, והיה מישהו כותב היום כי הגר"א סבר כך, ולעומתו האדמו"ר מגור או מטאלנא, כותב אחרת. כמה מגוחך היה הדבר. או אצל הספרדים, למשל, החיד"א כותב כך, והרב מאיר מאוזז אחרת. כמה מוזר הדבר. מדוע הם חושבים, שאצל התימנים זה אחרת? אתמהא. ודוק. זהו דבר שאין הדעת סובלתו. חסר שכל ישר. אבל הנגיעה מעוררת. כי השוחד יעוור עיני וגו'. מה שנקרא מגמתיות. מציבים מטרה, וכל האמצעים להשיגה כשרים בעיניהם. איה האמת?

בחוברת אור ישראל שהזכרנו, הכותב שם ובדף מ"ג, ועיין בדף מ"ב] ניסה להתווכח עם בעל ציץ אליעזר. הוא עונה לו, כיצד אתה אומר שאין שום חידוש בספר שתילי זיתים? הרי בודאי שישנם חידושים. וז"ל, ומ"ש, וראיתי שאין בספר ש"ת"ז כל חדש, הנה כמה יש לתמוה על שרוצה למעט בערך הספר מפני שאין בו כל

בודאי שהוא כותב כי לפי הלימוד יוצא כך וכך, והמנהג ההוא הוא כך וכו', וכדומה. האבן ספיר התכווין, דבר שיובן למעיין, כאשר הוא ישווה זאת אל החידושים שעליהם הוא מדבר למעלה. הר"ר יעקב ספיר, חיפש 'מציאות', חידושים מסוג אחר, דברים שלא תמצא אותם בשום ספר. למשל, שפתאום רואים כי מהרי"ץ מזכיר את החיד"א, שהיה לו קשר שאלות ותשובות עם החיד"א, הדבר היה נראה לו חידוש. כמו כן, לגבי העניין שאמרנו לעיל, שלא לברך על אכילת מצה כאשר המצה איננה שמורה משעת קצירה, זהו דבר שלא תמצא בספרים אחרים. אלו דברים, שהם פנינים ומרגליות. בעל אבן ספיר דיבר, על חידושים מן הסוג הזה. זה לא שאין חידוש מיניה וביה, ושקלא וטריא, בתוך הדברים שאתה מלמד. אלא המדובר, על החידושים המיוחדים הללו.

בנוסף לכך, על מהרי"ץ הוא כותב, כי התקבלו הוראותיו כהלכה למשה מסיני. על בעל שתילי זיתים הוא כתב, כי הוא התקבל כפסק הלכה, והדבר אכן נכון, אבל לא כהלכה למשה מסיני. העריכו את מהרי"ץ, שהוא הגדול ביותר.

מהרי"ץ עסק בהוראה הלכה למעשה, וכתב תשובות וכו', לא רק דיני ממונות ואישות החמורים, מה שהם לא עסקו, אלא גם בענייני שחיטה וטריפות. ספרו זבח תודה גדול עשר ידות מראשי בשמים, בכמות ובאיכות. היקף גדול ועיון ופלפול בסוגיות הגמרא בחולין. הרב צובירי בכלל לא עסק גם לא בטריפות, אמנם זה מסיבה מסויימת.

בשו"ת פעולת צדיק חלק א' יש 181 תשובות, בחלק ב' 298, בחלק ג' 276. יחד 755. וזה מלבד תשובות רבות שלא שמר עליהם ולא כתבם, ונאבדו ממנו, כמו שביאר בהקדמתו. משא"כ בשו"ת רבה"ז, יש בסך הכל ארבעים וארבע תשובות בלבד.

בעל אבן ספיר, מי שמבין יודע כי הוא היה חכם גדול, בעל דעה וידיעה. הם וזולתם לא ירדו לסוף דעתו, כי אין להם איך להוריד את מהרי"ץ. הם יודעים שזה כמו להכחיש את השמש בצהרים, לכן הם מדגישים כל הזמן שהוא תלמידו. כבר הרחבנו על כך בס"ד בשיעור מוצש"ק ויחי ה'תשע"ג ב'שכ"ד דף י"א י"ב, שאין שום קפידא בכך.

נוסיף כעת מה שמובא בקיצור כללי התלמוד (המודפס סביב מבוא התלמוד לר"ש הנגיד, בגמרות הנפוצות, אחרי מסכת ברכות) בדף י"ד אמצע ע"ב ד"ה אין, שכתב הגאון כי אם התלמיד האריך ימים אחר רבו, ונתגדל בחכמה, למה לא יהא הלכה כמותו. ומאביי ורבא ואילך, הלכה כבתראי, ואפילו תלמיד במקום הרב. והטעם כתב גאון, מפני שקודם אביי, לא היו התלמידים שונים אלא מה שקיבלו מרבים. זה שונה ברייתא דרבי חייא, וזה ברייתא דפלוני. אבל מאביי ורבא ואילך, חקרו כל הדעות, ופעמים מצאו שהלך הרב בשיטה שאינה הלכה וכו' יעו"ש. עוד שם בדף מ"ז ע"א, פסקינן כרבא, משום דרבו של רב פפא היה, וחשוב בחכמה יותר. תוס' ע"ז דף נ"ט ע"ב [ד"ה אמר רב פפא], (ועיין ברא"ש שם סס"י י"ב). ופסקינן כרב הונא, דיותר גדול מחייא בר רב הוה. הרא"ש פרק כיצד מעברין (סימן ג'). וכן בכל מקום, ההלכה כהגדול. הרשב"א בשאלה סימן רנ"ג עיין שם.

בכל אופן, האבן ספיר טמן דברים ברמ"ז. [אמנם זה לא שבת גורף. יש דברים אחרים שהשגנו עליו במקומות אחרים, אבל זה לא גורע מערכו].

זאת ההערה השלישית, על דברי הר"י יוסף.

לגבי מה שהוא הזכיר במאמרו שם בעלון, כי מהרי"ץ בעצמו העריך את רבו השת"ז, אכן אין ספק בכך, ובודאי שבעל השת"ז היה אדם

שערי יצחק – השיעור השבועי

לגבי מה שהוא אמר, כי "מסתבר" שיש בתימן מקומות שנהגו כמו רביד הזהב, ויש שנהגו כשו"ת פעולת צדיק. רק 'מסתבר' מי לא יודע, שיש נוסח שאמי, ויש נוסח בלדי? זה לא 'מסתבר', אלא הדבר ברור וידוע. זאת הערה ששית.

והערה שביעית, לגבי מה שהוא הזכיר, כי חכם אחד בדורנו אומר, כי מהרי"ץ היה יותר גדול מרבו השת"ז, כבר אמרתי מקודם, כי לדעתי לא רק שהוא היה יותר גדול ממנו ומכל רבותיו, אלא יותר מכלל חכמי תימן.

מישהו יתפלא, אם יגידו למשל שהגר"א היה גדול יותר מהרב שלו? וכי מה בכך?

ולגבי דבריו, זאני אומר, מי יכול בדורנו להכריע בגדולי עולם אלה מלפני מאתיים שנה שזה גדול מזה, הערה שמינית, ראשית, זה לא שאנחנו הכרענו כך, אלא כולם אומרים כך. זה ידוע אפילו לכל בר בי רב שעיין ולמד. אי אפשר להיתמם בכך. כל אחד שמעיין בספרים, אם יש לו הבנה בתורה, הוא יכול לראות מי יותר גדול ממי.

אבל, יש לי חידוש בשבילו, כי אביו זצ"ל ג"כ אמר את זאת. כנראה הוא לא יודע מכך. הגאון הרב עובדיה יוסף, אמר זאת לפני כשלשים שנה. סיפר לי חכם אחד, שדיברו איתו בזמנו, כשראו שאיננו מבדיל בין השתילי זיתים לבין מהרי"ץ, ואמרו לו, כבוד הרב, תשמע, אבל הרי אין מה להשוות בין השת"ז לבין מהרי"ץ, והוא אמר, א"כ אני אעיין. אחרי שבדק הוא אמר, אכן צדקתם, אין מה להשוות. רואים מתוך הספרים, שמהרי"ץ היה גברא רבא. נמצא כי אבא שלו כבר אמר את זאת, שמהרי"ץ יותר גדול מבעל שת"ז. ממילא, בנו כבר לא יוכל להכחיש זאת.

גדול. אבל צריכים לדעת, כי מהרי"ץ כותב שבחים עצומים על הרבה גדולים שהיו בזמנו, כאשר נכנסתי ודקדקתי אחרי הדברים, לפחות בין השורות, ראיתי שיש פער גדול בינו לבינם. בכל זאת היה מבקש את הסכמתם להוראות שלו, כעבדא קמי מריה. צריכים לדעת זאת, ממש יש להתפעל מגאון עוזנו מהרי"ץ זיע"א. כי לא רק שהוא היה גדול בתורה, הוא גם היה גדול בענווה. אין לנו מושג, במושגים שלו. היו רבנים כאלה, אשר לא הגיעו לקרסוליו, ובכ"ז הוא החשיב אותם ליותר גדולים ממנו. זאת היא ה"בעיא". זה יכול להטעות את הקוראים מקופיא, שלא יורדים לעומק העניינים. מרוב ענותנותו, הוא כתב עליהם דברים נשגבים, אבל למעשה הם לא הגיעו לקרסוליו. המדובר הוא גם על אותם רבנים, ממשפחת עיראקי, אשר מהרי"ץ דיבר עליהם בהערכה גדולה מאד.

לגבי מה שכתוב שם, בעניין קבלת הוראות מרן, צריך לדעת, כי מהרי"ץ זיע"א, לא חלק על בעל שת"ז רק בעניין קבלת הוראות מרן, אלא בעוד דברים רבים נוספים. וזאת ההערה הרביעית.

הערה חמישית, היא לגבי מה שהוא הביא בשם שו"ת רביד הזהב, שהרמב"ם הציל את יהודי תימן, אכן עיקר הדבר אמת, בודאי שאיגרת תימן עשתה הרבה ליהדות תימן. הרי הרמב"ן כותב באיגרת, שיהודי תימן היו מזכירים את שמו של הרמב"ם בקדיש, כל ימי חייו. בזמן הגאונים, נהגו כך רק באותו יום שבו הכתירו גאון. והרמב"ן מעיד באיגרתו, כי בארץ תימן, היו אומרים את שמו של הרמב"ם בקדיש, 'בחייכון וביומיכון ובחיי מרנא ורבנא משה בר מימון'. הם התפללו, שביאת הגואל תהיה בחיי גדול הדור. אכן, הכל טוב ויפה. רק שהרי"ץ יוסף כתב זאת בשם ספר רביד הזהב, אולם הדבר אינו מובא שם, אלא במקומות אחרים. כגון בסערת תימן דף צ"ט הערה ט"ו.

הראיה שלו, לעניין קבלת הוראות מרן, מן הסיפור שהיה עם הגר"א. לדבריו, הגר"א רצה לעלות לארץ ישראל, ובאמצע הדרך הוא חזר לעירו, וטעמו היה, כיון שבארץ ישראל הוא יהיה מחוייב להוראות מרן.

גם זאת טעות. הגר"א לא חזר בגלל כך. לגופו של עניין, לא יודעים את הטעם האמיתי של הגר"א. אין ולא היה מי שידע. אבל גם אם נניח שזה היה טעמו, תכף נראה זאת יותר במדוייק, אבל זה לא בגלל שמרן היה המרא דאתרא בארץ ישראל, אלא מפני שבעניין המעשרות מרן עשה חרם. העניין של נידוי, זהו מה שהפריע להגר"א. הדבר כתוב במפורש, בספר עליות אליהו, באותו המקור שהוא בעצמו ציין, וז"ל, טעם חזרתו שמעתי שהיה, מפני שדעת רבינו ז"ל היה להחמיר בעניין חיוב מעשרות בפירות וכו' מדרבנן כדעת התוס', וכפי שרצה המבי"ט בתשובתו הידועה להנהיג. וכאשר נודע לו בדרך, כי הרב בית יוסף החרים, שלא ינהגו בחומרא זו, רק יתנהגו כדעת הרמב"ם, לפטור עד שיבוא גואל צדק, וכמבואר בריש תשובות ר' בצלאל אשכנזי, הוכרח לחזור מדרכו מפני זה. אבל בשו"ע שלו, לא הכריע בביאורו הלכה כדברי מי בזה. א"כ, המדובר רק לגבי הפרט הזה, בעניין המעשרות, שהיה עליו חרם. לכן הגר"א אמר, טוב, אם כך אין כבר מה לעשות.

אבל גם בעל עליות אליהו בעצמו, מביא סיבות אחרות בכלל לעניין זה. שישנם האומרים, כי היו נמלים באניות, וכדלקמן, ובגלל כך הוא חזר לביתו. וישנם האומרים, כי הגר"א היה ניצוץ של משה רבינו ע"ה, ולכן הוא לא נכנס לארץ.

בספר 'הגאון החסיד מוילנא' [עמ' רל"ח] מובא כך, מדוע חזר הגר"א מדרכו לארץ הקדש, בשאלה זו מתלבטים כותבי תולדותיו. עוד בחייו, נשאל הגר"א על ידי בניו פעמים רבות,

ולא הגיב. לאחר הפצרות רבות השיב, אין לי רשות מן השמים.

רבי אליהו מקאליש, שגילה בכתבי הקבלה רמזים שהגר"א היה ניצוץ מנשמת משה רבינו ע"ה, הסביר בכך את תשובתו, מדוע לא ניתנה לו הרשות.

לדברי הרד"ל, היתה דעת הגר"א לחומרא בעניין חיוב מעשרות בפירות הגדלים בא"י ע"י נכרים המטפלים בהם, אך לאחר שיקול דעת ובהתחשב עם הדעה המקובלת בידי כמה פוסקים שמרן בעל בית יוסף מארי דארעא דישראל התנגד לכך, ואף החרים שלא ינהגו בחומרא זו, רק יתנהגו כדעת הרמב"ם לפטור, עד שיבוא גואל צדק, ועל כן החליט לחזור מדרכו.

נימוק נוסף המיוחס לו נובע מזהירותו במצוות, שכן בספינה ישנו חשש של נמלים בפת. וכיון שבנסיעתו דרך הים יצטרך לשהות בספינה שבת אחת או יותר, ובשבת זו לא יוכל לאכול בשלש סעודות השבת פת כדין, לכן נאלץ לוותר על נסיעתו.

לפי מסורת אחת, ואף היא מבוססת על דקדוקי מצוות, ומיוחסת לרבי עקיבא יוסף שלזינגר, חישוב הגר"א ומצא, כי יום ראשון של ראש השנה שיעשה בירושלם, הראשון לאחר עלייתו, יחול בשבת. ומכיון שלדעתו, יש לתקוע בירושלם גם בראש השנה שחל להיות בשבת בפני בית דין, ויתר על נסיעתו, שמא לא יסכימו רבני ירושלם לתקיעת שופר בשבת, ונמצא מבטל מצוה.

יוצא ברור, כי הסיבה איננה כפי שכתוב שם.

בספר המעשר והתרומה [דף ס"ג] הביא, בספר עליות אליהו [בהגה אות פ"ו] כתב שם הגרד"ל זצ"ל, טעם על מה שחזר מרן הגר"א

שערי יצחק – השיעור השבועי

בספר אשל אברהם [ננימרק, דף רצ"ז, נויקין ב'] כתוב כך, על החזיון הנפלא, מה שהגר"א חזר מדרכו לאר"י, ראיתי גישה מסולפת מאד. ומצאתי חובה לנפשי, משום כבוד התורה, לפתור את הדבר.

מה שהיה ניתן להיאמר הוא, שהגר"א אחר נסיעתו המפרכת ומחלשת את הגוף של נסיעה ממושכת ביבשה, בימים ההם בלי רכבות ומכוניות, והיה עומד לאחוז דרכו בים בסירות מפרש מאיזה נמל בים, חשש לסכן את נפשו ופירש. אך גם זה, אינו מתקבל על הדעת. כי הגר"א ידע גם מתחילה, שאין זה טיול, כמו היום, באירון או באנית קיטור לוקסוס וכו'.

לאחר מכן הוא מביא כך, ראיתי בס' עליות אליהו מביא בשם הגר"ל ז"ל, ששמע טעם על החזיון הנפלא שחזר הגר"א מנסיעתו לאר"י עי"ש. והנה הדברים באים שם מגומגמים, וכנראה הכוונה שהגר"א דעתו להחמיר בשביעית בשל (עכו"ם) [גויים] כהמבי"ט, ובדרך נודע שהב"י החרים שלא ינהגו לחומרא עד שיבוא גואל צדק, ומשום זה הוכרח לחזור.

לענ"ד זו בדותא, מכמה טעמים. ראשית, לעניין מעשר בשביעית, הב"י הוא המחמיר. ולנהוג בקדושת שביעית, לעניין ביעור ולעניין סחורה, מבואר מתוך דברי המבי"ט בעצמו, שלא נהגו להחמיר, ולא רצה כלל להנהיגם בזה. וע"ז עוד אפשר לדון, שדעת הגר"א היא באמת להחמיר גם בקדושת שביעית, שלא כדעת שניהם, וזה לא היה אפשר. אך גם אם נימא כן, אין זה מתקבל על הדעת, כי הלא אפשר להסתפק בפירות שנה הששית וכו'. מה גם שאפשר לתרץ בזה את היזכי תאמרו מה נאכלי של הגר"א זצ"ל, שי"א שהוא שני זיתים ליום. הגר"א אכל, רק שני כזיתים ביום. אין זאת כי אם בדותא. ואין כל ספק, ששמירת אסור חדש בחוץ לארץ, שלדעת הגר"א הוא

זצוק"ל מדרכו לארץ ישראל היה, מפני שדעתו היה להחמיר בעניין חיוב המעשרות. וכאשר נודע לו בדרך, כי הרב בית יוסף החרים שלא ינהגו בחומרא, הוכרח לחזור מדרכו מפני זה.

וראיתי בגליון הספר מכת"י חותני הרה"ג הצדיק רבי נטע צבי ווייס זצ"ל שכתב ז"ל, שמעתי מאדמו"ר מהרי"ל דיסקין זצוק"ל, שהטעם הראשון שנדפס בכאן אות פ"ו, אינו אמת. כי הגר"א בודאי ידע דברי הכסף משנה וד"ל. ודע, כי דברי ההגה הנ"ל מגומגמין, במה שציין לתשובת המבי"ט, כי זו היתה מחלוקת אחרת, לעניין פירות עכו"ם בשביעית וכו'.

ובספר שנת השבע [בנתיב ג' בהגה] כתב, שהגאון חזר בו, מפני שדעתו היה נוטה כהמבי"ט, ולא רצה לעשות נגד הנידוי של הב"י, וכמש"ש בסקי"ב. ותמה ע"ז, שהרי הנידוי לא היה, רק להפריש תרומות ומעשרות, ולא גזרו שלא ינהגו בהם שביעית. לא היתה לגר"א בעיא, לנהוג בהם דיני שביעית.

גם בספר ישורון [ה' דף תצ"ה] מובא כך, קודם שנברר דעת הגר"א בעניין זה, כהמבי"ט או כהב"י, ברור בעיני שטעם זה אין לו יסוד במציאות, דלא יתכן שהגר"א לא ידע קודם נסיעתו מחרמו של הב"י, שהוזכר בכס"מ הלי תרומות פ"א הי"א וכו'.

הסיפור בכלל אינו נכון. וכי הגר"א לא ידע זאת? הרי הדבר כתוב בכסף משנה? לא יכול להיות, שהגר"א לא ידע את דברי הכסף משנה, והדבר נודע לו רק אחר-כך בדרכו לארץ ישראל. והוא בעצמו כותב, כי הגר"א פסק, כי יש קניין לגוי בארץ ישראל. דהיינו, אם הפירות גדלו ונתמרחו על ידי הגוי, הם פטורים. א"כ, הוא בעצמו אוהז כך. וכ"כ בפאת השלחן [סי' כ"ג ס"ק כ"ט] בדעת הגר"א, אך עי' חזו"א [שביעית סי' ד' סק"ד] שכתב בהיפך.

מה"ת, ונוהג בכל השנה בכל השנים, קשה לאין ערוך משמירת שביעית בארץ ישראל, שהוא לדעת רוב הפוסקים בזמן הזה מדרבנן, ואינו נוהג אלא אחת לשבע שנים.

והנה הגאון ר' איסר זלמן מלצר זצ"ל העיר, שאולי כוונת הרד"ל הוא, משום מעשרות בלקוח כעכו"ם, וגידולו וגמרו ביד עכו"ם, שהכ"מ בפ"א דתרומה הלי"א דעתו להקל, ומביא בשם מתחמד א' שרצה להחמיר, ואסרו עליו, וגדרו באיסור נח"ש, שלעולם לא ישנו את המנהג. אך לדידי, גם זה לא נוח. מלבד מה דמדברי הגר"א בביאורו, ליכא שום רמיזא שדעתו להחמיר בזה, עוד אינו מובן לפי זה הגר"א, מעיקרא מאי סבר, ולבסוף מאי סבר? כיון שדבר זה מפורש בכ"מ. ועוד, לא ידענא, האם לא היה אפשר להשיג אז שום תבואה ופירות, שגדלו אצל ישראל. ואפי' אם גדל ביד עכו"ם, אם נגמרה מלאכתם אצל ישראל, לכו"ע בר עשורי ניהו. אלא ע"כ בדותא היא.

לכן הוא אומר כך, אך האמת, שהגר"א לא אמר לשום אדם את נימוקו, רק ש'מן השמים אין לו רשות'. וזה כעת גלוי וידוע לפנינו, כי תפקיד גדול היה עליו מן השמים, להחזיר עטרת התורה לישנה על ידי תלמידיו ותלמידי תלמידיו. גם מחלוקתו לשם שמים בחסידות, היתה לברכה לכל הצדדים. נתחזק לימוד התורה אצל החסידים, כי בגלל ההתנגדות הם עצרו את עצמם, ועמוד העבודה התחזק אצל המתנגדים. ואני קורא על זה, כל מחלוקת שהיא לשם שמים, לא תישאר מחלוקת כל אחד בחלקו, אלא סופו להתקיים, וכ"א יזכה בכולו דבר קיים, כי אלו ואלו דברי אלהים חיים וכו' ע"כ.

בקיצור, הדבר אינו מתחיל ואינו נגמר.

הערה מהקה"ל: הגר"א גם עלה יחידי, זאת לא היתה קהילה.

תשובת מרן שליט"א: יפה. אבל אם מצד הסיבה הזאת, אזי חושבני כי בזמנו היו אשכנזים בארץ ישראל, אפילו בירושלם עיקר"ת. לא זאת היתה הבעיא. אמנם בס' הגאון החסיד מוילנא [פ"ט דף רמ"ה הערה י"ד] מובא, כי לפי דעה אחת חזר הגר"א מדרכו, כיון שרצה להתישב בירושלם עיקר"ת, וכאן נרדפו האשכנזים ע"י הנושים הנכרים יעו"ש.

ולגבי מה שהוא טוען, כי יש ללמוד מוסר השכל, כמה צריך להיות מחוייבים בארץ ישראל להוראות מרן ואין לזוז מהם ימין או שמאל, צריך להזכיר, כי בספרי נר יום טוב, הבאתי תשעים ושתים שאלות שהקשיתי עליהם, בנושאים הללו ודומיהם ובדף 29 הבאנו צילום שער הספר, ועד היום הם לא ענו על כך. הרי הספר הזה נדפס, כבר מלפני שמונה שנים בערך. אמנם הראו לי בספר עין יצחק, שהוא עונה על דבר אחד, בעניין הספר יד מלאכי, אבל כבר בזמנו דיברתי בשיעור מוצש"ק וארא ה'תשע"ד על כך, כי תשובתו איננה נכונה.

המדובר הוא לגבי מה שכתב ביד מלאכי בשם כנה"ג שבכמה מקומות העלה הרמב"ם דברים שאינם מפורשים בגמרא וכו', שדנתי בזה בספר נר יום טוב פרק י"ג. והוא לא נגע ולא פגע.

א"כ, נשאר עוד תשעים ואחת שאלות, שהם צריכים לענות עליהם. [וע"ע בעניין זה, בשיעור מוצש"ק בא, ומוצש"ק בשלח, ומוצש"ק כי תשא, שנת ה'תשע"ג].

עד כאן אמרנו, עשר הערות על דברי הר"י יוסף.

הערה נוספת, לגבי מה שהוא הביא בשם הרב קוק, שהמבטא התימני הוא המדוייק ביותר. טוב מאד שהוא אומר כך עכשיו, כי בעבר הם דימו, שהגיית האות גימ"ל אצל התימנים, היא איננה נכונה. וכבר כתבנו על כך בעיני יצחק

מורידים אותם, הם לא מקבלים את התלמיד למוסד. בעוה"ר.

בעניין מה שהוא אמר באותו שיעור, לגבי מנהג התימנים באכילת בשר בבין המצרים, כתוב כאן כי התימנים נהגו להקל בזה כדעת הרמב"ם, לאכול בשר מר"ח אב. הערה אחת עשרה. גם דבר זה, איננו נכון. כי אדרבה, הרמב"ם דוקא מחמיר בכך. התימנים נהגו בעניין זה, דלא כהרמב"ם, אלא כדינא דגמרא. וכבר הגאונים כותבים, כי ישנם מקומות שנהגו לאסור, וישנם מקומות שנהגו להתיר. אבל הרמב"ם עצמו כותב [בפרק ה' מהל' תעניות הלכה ו'] במפורש כך, וכבר נהגו [כל] ישראל, שלא לאכול בשר בשבת זו. ויש מקומות שנהגו לבטל השחיטה, מראש החדש עד התענית. והרמב"ם לא כתב שאסור לאכול בשר מראש חודש אב, אלא רק שישנם מקומות המבטלים את השחיטה מראש חודש. בכל אופן הרמב"ם אומר, כי נהגו (כל) ישראל שלא לאכול בשר בשבוע שחל בו תשעה באב. כותב על כך המגיד משנה, כי מנהג זה לא פשט בארצות אלו, ואכן גם אצלם אכלו בשר.

עכ"פ לדעת הרמב"ם, נוהגים שלא לאכול בשר בשבוע שחל בו ת"ב. ממילא, הדבר אינו מדויק, כפי שכתוב כאן, כי התימנים נהגו בזה כדעת הרמב"ם. הדבר בדיוק ההיפך, דבר זה איננו כדעת הרמב"ם. חשוב לדעת זאת. כי לתימנים, יש את המסורת והמנהגים מדורי דורות, בלי קשר להרמב"ם דוקא. יש כאלה, ש"מדביקים" אותנו תמיד להרמב"ם, וזו טעות. [עיי' בשיעור מוצש"ק ויקרא ה'תש"ע, ומוצש"ק בלק ה'תשע"א].

וברצוני להוסיף עוד נקודה, בעניין זה של אכילת בשר מר"ח אב. חושבני, כי עד שאומרים לתימנים שלא לאכול בשר, צריך להטיף מוסר לאלה אשר אינם אוכלים בשר. והסיבה היא, כי רבים מתוך אלו שאינם אוכלים בשר, זה לא שהם כל כך צדיקים, שהרי הם עושים להם אז כל מיני תחליפים, כגון פיצות

[הל' קריאת ספר תורה סי' כ"ב אות ס"ו], כי מה שהם חושבים שזאת טעות, זאת בעצמה הטעות, כי הם חושבים שמבטאים את האות גימ"ל, כפי שמבטאים את אותיות השיניים. אבל הם לא יודעים, שאנחנו מבטאים אותה מן החיך. אותיות גיכ"ק, יוצאות מן החיך. אבל הם חושבים, שהיא יוצאת מן השיניים. הם לא יודעים בבירור את המבטא שלנו. לכן, הדבר טוב, שלכל הפחות כעת הם כותבים כך.

כדאי להביא מה שכתבתי שם בעיני יצחק הזה"ל, ראיתי ביבי"א חלק ו' סימן י"א אות ג', שכתב להעיר נגד מבטא גימ"ל דגושה שלנו, שהרי גיכ"ק בחיך ולא בשיניים. ועפ"ז כתב בילקו"י חלק ב' דף קי"א, שזו טעות מוחלטת עש"ב. אבל הדבר ברור בהיפך. כי הם סוברים, שאנו מבטאים זאת בשיניים, אך אינו אלא בסוף החיך, ולק"מ. [ואמסור כאן מליצת אאמור"ר זצ"ל, כששמע מי שאומר "טיבולו במשקה" (בקו"ף כמבטא ספרדי, שהיא כמעין גימ"ל רפויה), אמר בלשון נופל על לשון (במבטא תימני), "דיבורו במשג"ה"]. וכן פשיטא ליה להרשי"ה במבוא לתכלאל ענף החיים דף ז', שם ביאר בפרוטרוט אופן הגייתו, ביטבו על המדוכה לברר ולבאר הדק היטב אופן מוצאות האותיות בפה, ובנדון דידן כתב בזה"ל, הגימ"ל הדגושה, מוצאה מקצה החיך החיצוני סמוך לחניכיים (לבשר השיניים) בהרמת סוף שליש הלשון החיצוני ודפיקתו בחיך בחוזק ע"כ. וכיוצא בזה ראיתי בכמה ספרים ריבוי דברים בענייני שינוי המבטא, ללא ידיעה והבנה ברורה, אלא שאכמ"ל. וחלילה לזו ממבטאינו הצח והאמיתי.

גם כעת, הם מודים רק בחצי פה על האמת. אבל בכל אופן, וכי זה יעזור. הרי זה רק תכסיס. וגם בלא"ה עניין גידול הפאות, הרי בפועל רבים מראשי הישיבות והמשגיחים ומנהלי תלמודי תורה הספרדיים, הם בדוקא עיקר המתנגדים לפיאות של התימנים. אם לא

ופלאפל ובלניצ'ס וכדומה, הם מחפשים להם כל מיני דברים אחרים, בכדי להתגבר על החסרון הזה. כתבתי על כך קצת מוסר ובנפלאות מתורתך כתי"י, לגבי פסוק שמחו את ירושלם, בהפטרת שבת ור"ח, ד"ה ולדבריו, בקהילות אחרות שנמנעים מאכילת בשר מר"ח אב, יש מהם משתדלים עכ"פ להשיג מאכלים מיוחדים. פיצה, בליניצ'ס, נקניקיות וכדומה. מתחכמים. ככה מתאבלים על חרבן בית המקדש? הם עושים דברים כקוף אחרי אדם. גוף בלא נשמה. או מחפשים להשתתף בסיום מסכת, בכדי לאכול בשר. הם מתכננים כך, שהסיום יהיה בימים הללו. לדעתי להם צריך להטיף מוסר. דבר זה, הוא שאיננו בסדר, לפי דעת רבים מהפוסקים, ואכמ"ל. מה נפשך, אתם הופכים את הטפל לעיקר, ואת העיקר לטפל. ואילו אנחנו התימנים, אינם עושים מכך עניין, ולא מתלהבים מכך.

ועדיין לא דיברתי על מה שאז מתכננים את ה"נופש". בשבוע שחל בו ת"ב, חושבים ומדברים כל הזמן על מה שיעשו "בין הזמנים". על זה צריך להטיף מוסר.

הערה י"ב, לגבי מה שהוא מוסיף, כי התימנים הם לא עם בפני עצמו. הדבר אכן לכאורה נכון. אמנם אפילו לגבי הנשים, הגמרא אומרת [שבת דף ס"ב ע"ב], כי הן עם בפני עצמן. אכן גם אם תגדיר ותאמר שהתימנים אינם עם בפני עצמו, אבל הם עכ"פ הממוצעים.

ישנו כלל, כי בכל דבר, יש דבר הממוצע. ציינתי לעצמי דברים רבים, שעליהם כתוב שהם דברים הממוצעים. למשל, מגילת אסתר, היא ממוצעת, בין תורה שבכתב לתורה שבעל פה. ישנם דינים, שהיא בהם כמו ספר תורה, וישנם דינים שהיא כמו איגרת. כמו כן, לגבי דצח"ס. דהיינו, ד'זמס, צ'זמת, ח"י, מ'דבר. יש דברים הממוצעים מאחד לשני. כמו כן, עבר הירדן וסוריא, וקבורת משה, אלו ממוצעים בין

ארץ ישראל לבין חוצה לארץ. כמו כן, אליהו הנביא, הוא ממוצע בין המלאכים לבין בני האדם. השדים, בשלשה דברים הם כבני אדם, ובשלשה דברים הם כמלאכים. כמו כן, שמונה פסוקים שבתורה, הם ממוצעים בין התורה לבין הנביאים. כמו כן, הברייתא של רבי יהושע בן לוי בסוף המשניות, היא ממוצעת בין המשנה לבין הגמרא. כמו כן, בין התנאים לבין האמוראים, יש את רב, עליו אמרו נפעמים רבות בגמרא, כגון בכתובות דף ח' ע"א, וגטין דף ל"ח ע"ב, ועירובין דף נ' ע"ב, ובעוד מקומות רב תנא הוא ופליגי'. כמו כן, רבנן סבוראי, הם ממוצעים בין האמוראים לבין הגאונים. לא אקרא בפניכם את כל הדוגמאות, כיון שצריך להסביר כל דבר בפני עצמו.

כמו כן, הדיבור, הוא ממוצע בין השכל לבין הגוף. כמו כן, שמיטה ויובל וישראל, הם ממוצעים בין הנהגות הטבע לבין הנהגות שהם מעל הטבע. כמו כן, השבת, היא ממוצעת בין העולם הזה לבין העולם הבא. כמו כן, הר סיני, הוא ממוצע בין העליונים לבין התחתונים. כמו כן, בית המקדש, הוא ממוצע בין הקב"ה לבין עם ישראל. כמו כן, בת היענה, היא ממוצעת בין העוף לבין הגמל. דהיינו, יש בה דברים המשותפים לזה ולזה.

אם כן, התימנים, הם ממוצעים בין האשכנזים לבין הספרדים. חייב להיות כך. כל דבר בעולם, הולך לפי השתלשלותו. זאת היא ההגדרה. והדבר חייב להיות כך, כיון שאי אפשר לשנות את בריאת העולם. הדבר איננו לחנם. כל דבר בעולם, הולך לפי השתלשלות. דהיינו, אין מעבר חד בין דומם לבין צומח, אלא ישנם דברים הממוצעים. כך הוא רצון ה'. והארכת על זה בנפלאות מתורתך במגילת אסתר, לגבי הפסוק (אסתר ט', כ"ו) האגרת הזאת.

הדבר האחרון, וזוהי ההערה הי"ג, לגבי מה שהוא כותב בסוף דבריו, בעניין הדלקת נרות

שערי יצחק – השיעור השבועי

הראו לי, את מה שכתוב בספר מחמדי ארץ, הובא בעלון אור חי פרשת תולדות, להרב המקובל הצדיק רבי חיים עדני זצ"ל, מהעיר ירושלים עיקרית, שכתב בזה הלשון, דעש, היא הקליפה הכי קשה שנתגלתה בעולם הזה בדור שלנו, ובר מינן מכה ללא רחם, ובאכזריות, שעוד לא נראה ולא נשמע בעולם. ובגליון אור חי פרשת ויצא, קליפת דעש, היא היא סוד מאכל האבלים, עדשים, שבישול יעקב, והלעיט את עשיו וכו'. נפסיק כאן, כי אלו הם דברים, אשר צריך להסבירם באריכות.

אבל חושבני, כי יש לנו ראייה, לכך שהקב"ה עתיד להכותם מכה רבה, מן המלים 'דצ"ך עד"ש באח"ב'. ראשי תיבות של עשרת מכות מצרים. אל תקרי עדש, אלא דעש. הם כבר רמוזים. המקום ברוך הוא יצילנו מהם וכיוצא בהם.

אולם ישנו דבר, הפלא ופלא. ישנה מציאה גדולה, שמובאת שם באור חי, בשם ספר אמרי יושר, חיברו הר"ר וידאל צרפתי, מלפני כארבע מאות שנה. הוא היה גברא רבא. תשמעו דבר פלא עצום. כתוב בפסוק, מי זה בַּא מַאדוּם חֲמוּץ בְּגָדִים מְבַצְרָה [ישעיהו ס"ג, א']. העדשים זה אדום. יש קשר בין הדברים, אבל צריך לבארם בהרחבה. בכל אופן, הוא אומר כי המלה "בצרה", היא בגימטריא פרי"ז.

כך הוא כותב [בדף פ"ז], איתא בסנהדרין [דף צ"ז ע"א] במוצאי שביעית בן דוד בא. ושמעתי ממו"ר ז"ל, דפעם אחת נתגלה לו סוד זה דאומרים בשבתא [בזמירות, אצל האשכנזים. יב"ן], בבואו מאדום חמוץ בגדים, זבח לו בְּבַצְרָה, וטבח לו בבוגדים. התיבה "בצרה", בגימטריא פרי"ז שבצרפת. שימו לב, הדבר כבר נכתב לפני מאות שנים, כמו שאמרנו. עניינים שאירעו כעת שם בבירת צרפת, ע"י הדאעש, הטמאים הללו. טבח עשו בפריז. רצה לומר, דשנה שהיא מוצאי שביעית, דאז בא צבא מאדום, היינו בבל (עיראק), ונלחמים בפריז,

שבת, כי הרב איסר זלמן מלצר היה אומר לבנותיו הנשואות ולכלותיו, לברך לפני ההדלקה, בכדי שלא לסור מהוראות מרן. גם על כך, אני מתפלא מאד. וכי לא חשב להבין, מדוע רק לגבי דבר זה, הוא אמר להם כך? ומה עם כל הדברים האחרים? אלא, רק בדבר אחד, הוא אמר להם לעשות כן. וכי מכך אתה מביא ראייה, שהם עשו כדעת מרן? הרי רק בדבר אחד, הם עשו כך, וזה לא בגלל מרן, אלא בגלל שישנם עוד כמה – מיעוט – גדולים אשכנזים הסוברים כדעת מרן, אבל לא בגללו. מדעת עצמם. מהראיות שלהם. הדבר מובא בספרים רבים. למשל, בספר שו"ת פאר עץ חיים [תשובה י"ד דף ט"ז ע"א ד"ה ולעניין], הוא אוחז כי כך היא ההלכה. זה לא בגלל דעת מרן, שהרי הם – האשכנזים – ג"כ לא קיבלו את הוראות מרן, אפילו כאן בארץ ישראל. לכן, רק בפרט הזה, הוא אמר לבנותיו וכלותיו לעשות כך. אבל לגבי הדברים האחרים, הוא לא עשה כדעת מרן.

אם כן, כל הדברים הללו מופרכים, והמסקנות מובנות מאליהן. ומי שיעיין, יראה שלמעשה אמרנו יותר משלש עשרה הערות על דבריו.

רציתי לדבר על 'דקדוקי תורה', על הפרשיות שאנו קוראים בשבתות הללו, אבל אני רואה שלא נספיק לדבר על כך כעת. לכן, אומר לכם רק דבר קטן. גם אותו, לא כדאי להגיד במהירות, אבל עכ"פ נאמר זאת רק ברמז. רציתי גם להשיב תשובה, על השאלה לגבי האלגברה, אבל לא נותר זמן. לא חשבתי שהעניין דלעיל יקח כ"כ הרבה זמן. אבל יותר טוב, דבר אחד שהוא שלם, מאשר חצאי דברים. וגם זה הוא רק כטיפה מן היס. לכן, נשאיר גם את זאת להזדמנות אחרת, לשיעור נוסף, בלי נדר.

רמז המלה דע"ש, ומשמעותה כלפי האויבים ומפלתם. האדום האדום הזה.

ונתערבים שזה בזה, ותתגר במ מלחמת גוג ומגוג, שהיא כידוע שעת התגלות כבוד מלכותו.

נתגלה לו סוד זה פעם אחת, בבואו מאדום חמוץ בגדים, זבח לו בבצרה וטבח לו בבוגדים. המלה בצרה, בגימטריא פריז של צרפת. השנה שהיא מוצאי שביעית, בא צבא מאדום, דהיינו בבל, עד המים בפריז, מתערבים שם, ... כבוד מלכותו.

והחשוב ביותר, הוא מה שכתב בסוף דבריו, תדע שלא כל אדם זוכר .. את עצמו. זהו מה שאנחנו מתפללים, 'בחייכון וביומיכון'. הדברים הללו, הם ממש כמו גילוי נבואה.

המקום ברוך הוא יזכנו, ויאיר עינינו במאור תורתו, שנזכה להיות ראויים לכך, אם אכן זהו הזמן, להציל אותנו מן הָאָדָם הָאָדָם הַזֶּה [בראשית כ"ה, ל']. רק בקצרה, אומר לכם את הרעיון, שרציתי לדבר עליו במדור 'דקדוקי תורה', להסביר מדוע לפי מהרי"ץ בחלק הדקדוק, הגעיא היא באות ה"א הראשונה, 'הָאָדָם הָאָדָם'. כי העדשים האדומות, מפילים את עשיו, שהוא אדם. יעקב אבינו נתן לעשיו עדשים, כי עשיו חושב לכאורה, שהעדשים הם הכוח שלו. אבל בעצם, הדבר הוא ההיפך, כי בכך הוא נבדל מן הקדושה, ועי"ז הוא נופל. לכן אומרים, 'הָאָדָם הָאָדָם הזה'. אני אומר לכם זאת ממש בראשי פרקים, ובלי נדר עוד נרחיב בכך בס"ד.

המקור לדברים הללו, הוא מתוך ספר הזוהר הק', אבל הרמ"ק מסביר זאת בספרו אור יקר (כרך חמישי דף קי"ט) בזה"ל, במקום שנראה שהיא תגבורת לו, היא הכנעה. בזה"ק שם פרשת תולדות (דף קל"ט ע"ב) מבואר בהרחבה למה תרי זמני האדום האדום וכו', כי כל ענייניו של עשיו אדומים, ומפלתו היא בסוד האדום יעוש"ב.

לכן, זהו 'הָאָדָם הָאָדָם'. כי ע"י האדום, תהיה נפילתו. לכן צריך לומר זאת במהירות. את מלת 'הָאָדָם' השנייה. זהו טעם הפלא ופלא, בכדי להבין זאת. כנראה ישנם כאן דברים נשגבים ועמוקים, בסוד העניין הזה.

ואולי הדבר גם רמוז בפסוק, וַיֵּד יַעֲקֹב נֵזִיד [בראשית כ"ה, כ"ט]. הרי ישנה כאן כפילות. מדוע צריך לכתוב גם 'ויזיד' וגם 'נזיד'? אלא הדבר קשור אל הפסוק, וְכִי יֵזֵד אִישׁ עַל רֵעֵהוּ [שמות כ"א, י"ד], גם שם כתוב 'יזד' חסר יו"ד. א"כ, הדברים מתקשרים האחד עם השני. תראו איזה דברים נפלאים יש בתורתנו הקדושה.

המקום ברוך הוא יאיר את עינינו, שאכן אנחנו נכוון לאמיתה של תורה, ולשם שמים. בכל אופן, הכל הוא בגדר השערות, אולי הדבר כך. אנחנו מקווים. אבל הדברים נראים כך. בכל אופן, אנחנו צריכים להיות מוכנים.

חלק השו"ת:

שאלה מהקהל: בפסוק הַיְדַעְתֶּם אֶת לִבְנֵי בְּנֵי נְחֹר [בראשית כ"ט, ה'], האם התרגום הוא 'הידעתון', בשוא נע תחת האות יו"ד, או בשוא נח?

תשובת מרן שליט"א: יש האומרים בשוא נח תחת האות יו"ד, אבל ישנם כאלה האומרים 'הידעתון', בשוא נע תחת האות יו"ד. בפסוק בעצמו, בודאי שהדבר כן, כמ"ש מהרי"ץ בחלק הדקדוק. אבל לגבי התרגום, הדבר איננו ברור. אינו מוכרח, שיהיה כמו הפסוק. זהו כפי שבתרגום המלה וַיֹּאמֶר לָהֶם הַשְּׁלוֹם לוֹ [שם שם, ו'], וכי אתה אומר במקום הַשְּׁלוֹם בשוא נח. כולם אומרים הַשְּׁלוֹם ליה. וכן הַלְהַרְגֵנִי אַתָּה אָמַר [שמות ב', י"ד], השוא שבלמ"ד נח, אבל בתרגום השוא נע, הַלְמַקְטְלִי. אותו הדבר לגבי המלה 'הידעתון'. עכ"פ הדבר אינו מוכרח. אבל ברור שישנם כאלה שקראו כך,

שערי יצחק – השיעור השבועי

שם הוסיף הרש"צ לחזק זאת. ומכל מקום לענ"ד אין זה מוכרח, והמציאות שאעפ"י שבפסוק קוראים נח, מ"מ בתרגום רבים קוראים נע.

המקום ב"ה יזכנו, שנהיה ראויים לקבל פני משיח צדקנו במהרה בימינו, ונזכה ג"כ לאור ימי החנוכה הבאים אלינו לשלום, אכי"ר.

'הידעתון', וכן מוכח מכתבי יד שראיתי שאינם מסמנים שוא רק כשהוא נע, וכאן לא סימנו, ש"מ שקראוהו כמו בפסוק. ונהרא נהרא ופשטיה.

בתאג חזון שמעון פרשת ויצא [דף קנ"ד] הביא הרב שמעון צאלח בשם מה"ר לוי נגאר שגם בתרגום השוא שביו"ד נח [אמנם סיים "עייין", ואולי כוונתו שעדיין צריך לברר]. ובהבהרות

אמר העורך: בנותן עניין, יש לצרף פה את מכתבו של הראשל"צ הרב יצחק יוסף שליט"א, בקשר לספר נר יום טוב, ולחילוקי הדעות שנוצרו לאחר הוצאתו לאור, והדברים שופכים אור על כל הנושא הזה. לפי מיטב ידיעתי, הדברים דלקמן מקובלים גם על מרן שליט"א.

ה' שבט ה'תשע"ג

לכבוד מעלת והדרת הרב הגאון לן באהלה של הלכה כש"ת הגאון ר' יצחק רצאבי שליט"א.

הנני בזה אודות השמועה בדבר מ"ש אאמו"ר (שליט"א) [זצ"ל] אודות הדלקת נר ביו"ט, שכת"ר הוציא כנגד זה קונטרס נר יו"ט, והשיב באורך, ואנו בענינותנו השבנו על הדברים בילקוט יוסף שבת כרך א' חלק שני עמוד רס"ד וכו'.

והכל הוא כדרכה של תורה, יש לנו מלחמתה של תורה, כדרך כל רבותינו מדור דור. וח"ו שאין כאן שום נגיעות אישיות, אלא לברר דרך הפסיקה.

ויזכור כת"ר שטרחתי ובאתי במיוחד לבני ברק, ועליתי לדירתו, לביקור, וב"ה שקיבלנו בספר פנים יפות, וכ"ז עשינו למען הרבות השלום בקרב לומדי התורה.

וגם לרבות שדיברתי עם מרן אאמו"ר לפני שנים, להזמין ללוויין, וב"ה כך נעשה. וגם השר הרב משולם נהרי הפיץ את ספריו בישיבות, לאחר שהמלצנו בחום על כך.

אני חושב שגם כת"ר בתוך תוכו יודע, שהכל הוא כדרכה של תורה, זה בונה וזה סותר, ות"ח נעשים כאויבים זל"ז, ואת והב בסופה, נעשים אוהבים זה לזה.

וגם אנחנו נשתדל ללכת בדרך רבותינו הקדו', להרבות שלום אהבה ואחוה. ובאמת, שלא הכל תלוי בנו. כי מ"ש מרן אאמו"ר (שליט"א) [זצ"ל] בחזון עובדיה יו"ט על כת"ר, אין לנו לזה כמובן שום שייכות וכו'.

אבל זה ברור שגם מרן אאמו"ר עט"ר מעריך את כת"ר במאד, וגם אחרי הוצאת הקונטרס נר יו"ט, מרן האבא הביא את כבו' בספריו האחרונים שיצאו לאור לאחר הקונטרס הנ"ל. וזאת הוכחה ברורה, שאין כאן ח"ו זלזול או טינה אישית, אלא מלחמתה של תורה, לברר האמת ההלכתית. ולמר כדאית ליה, ולמר כדאית ליה. ואלו ואלו דברי אלהים חיים.

ובקשתי מכת"ר להמשיך את הידידות שהיתה בינינו לפני כ-5 שנים, הזמנתי את כת"ר לישיבתנו, וכב' מסר שיעור בישיבה, ובלוויין, וביקרתי גם בביתו. והכל לשם השלום והאהבה והאחוה וריעות.

והקב"ה ישרה שכינתו על העוסקים בתוה"ק לש"ש לבירור ההלכה, ולאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא. ויזכה כת"ר לאורך ימים ושנים, ויפוצו מעיינותיו חוצה להגדיל תורה ולהאדירה.

בברכת התורה

יצחק יוסף

ראש ישיבת חזון עובדיה